

**JMG – INSTITUTIONEN
FÖR JOURNALISTIK,
MEDIER OCH
KOMMUNIKATION**

DEN KULTURBÄRANDE KÄMPEN

Representationen av samer i fem svenska tidningar under 2015.

Jeff Nordmark

Examensarbete:	15 hp
Program:	Medie- och kommunikationsvetenskap
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Vt/2016
Handledare:	Britt Börjesson
Kursansvarig:	Malin Sveningsson

Abstract

Examensarbete:	15 hp
Program:	Medie- och kommunikationsvetenskap
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Vt/2016
Handledare:	Britt Börjesson
Kursansvarig:	Malin Sveningsson
Sidantal:	58 (inklusive referenser och bilagor)
Antal ord:	13 968
Nyckelord:	”samer”, ”representation”, ”minoriteter”, ”nyhetsvärdering”, ”press”, ”urfolk”

Syfte: Det övergripande syftet med denna uppsats är att undersöka hur samerna representeras i fem svenska tidningar under 2015.

Teori: Nyhetsvärdering, representation, underkastelse.

Metod: Kvantitativ innehållsanalys.

Material: Denna undersökning utgår från 143 texter med samiskt huvudfokus i tidningarna *Norrländska Socialdemokraten*, *Östersunds-posten*, *Dagens Nyheter*, *Metro* och *Aftonbladet*.

Resultat: Samerna syns framför allt i landsortstidningar från norra Sverige. Det dominerande temat i artiklar med samiskt huvudfokus var sociala frågor, kultur och näringsliv. Nyhetsrapporteringen är konflikt- och probleminriktad. Personer med samisk bakgrund syntes och hördes inte i lika stor utsträckning som personer med icke-samisk bakgrund i tidningarna. De var heller inte representerade på ett lika nyanserat sätt som icke-samer. Samer förekom mest i pressen som personer med anknytning till kultur, medan icke-samiska personer tog elitroller, så som politiker och företrädare för myndigheter.

Förord

“Är du same?”

Jag fick frågan innan jag satte igång med detta arbete. Personligen identifierar jag mig inte som same. Jag har heller inga samiska släktband. Om jag ska vara ärlig visste jag faktiskt ingenting om samerna förrän jag studerade urbefolkningen ainu i Japan. Det var först då mitt intresse för urfolksfrågor började. Någon gång under arbetet möttes jag av en fördomsfull syn på samer; “När jag tänker på samer så ser jag en snubbe i en blå dräkt som sitter i ett tält och äter soppa över öppen eld”. En annan gång talade jag med en person som berättade om att en avlägsen släkting var same. “Det enda samiska som numera syns på mig är mina höga kindknotor”, berättade hen. Detta gjorde klart för mig att det finns en okunskap om samer i samhället och att arbetet för att synliggöra det samiska folket är oerhört viktigt. Jag hoppas att min uppsats kan stå som ett litet bidrag till framtida forskning inom området.

Jag vill tacka mina vänner som ställt upp och diskuterat med mig och peppat mig. Ni är guld värda; men det vet ni redan. Framför allt vill jag tacka min sambo som har lånat ut sin dator åt mig under arbetets gång (min egen bestämde sig för att sluta fungera dagen innan vi skulle sätta igång med uppsatsen). Jag vet hur skärmberoende du är, vilket gjorde gesten ännu finare.

Jag vill också framföra ett stort tack till Britt Börjesson, min handledare. Tack för att du har stått ut med mig när jag dykt upp på ditt kontor med panik. Du har varit till stor hjälp för mig, både genom att du diskuterat med mig och fått mig att tänka till, men också för att du sparkade igång mig när jag fastnade. Dessutom var dina nostalgi-fruktkarameller jättegoda!

Executive summary

The content in this essay enlightens how the indigenous Sami people are represented in five Swedish newspapers between January 1 and December 31, 2015. It focuses on different issues, including the visibility of the Sami people and in which topics they are related too. The essay also examines how much of the sources used in the newspapers are coming from the Sami people themselves, or by members of the majority group.

With the media undergoing constant changes and with the rights of Sami people as part of the politic agenda, there is a relevance to this study. The essay is influenced by earlier research about the depictions of Sami people in various media, mainly Öhman (2011) and Brattström & Lejdelin (2014). They have shown that people of non-Sami origin are the most represented in the content of the newspapers and in Rapport (A Swedish TV news program). This corresponds with earlier research about relations between the majority group and ethnic minorities in the media, of which some has also been used as reference in this essay (see Pietikäinen, 2000; Cottle, 2000).

To answer the research questions I used a quantitative method; the content analysis. With this method assembled data from the newspapers *Norrländska Socialdemokraten* (NSD), *Östersunds-posten* (ÖP), *Dagens Nyheter* (DN), *Metro* and *Aftonbladet* (AB). These newspapers included provincial press, national newspapers, and a newspaper distributed free of charge. All of the content I analyzed had a main focus on Sami issues. The analysis consisted of different variables, including main topic, front page, visibility, voice/no voice and ethnic background of the actors. The results were later analyzed in relation to the theories and the earlier research about the Sami people in the media and ethnic minorities, which this study is based upon.

The results from the content analysis showed that the main topics which the Sami people were represented in were social issues, culture and industry/commerce. Over half of the articles regarding social issues and industry/commerce were depicted in a perspective of conflicts and problems. The results also made it possible to see that Sami issues were treated mainly in the provincial press of northern Sweden.

The people of non-Sami origin were the most common actors in the articles. The Sami people were not represented in a nuanced manner. In fact, in nearly 40 percent of the overall roles they took in the press, the Sami people were shown as persons with a strong connection to the Sami culture in various ways. Among these people were culture activists, artists or other creators that in various ways had contributed to the awareness of Sami rights or historic issues. The people of non-Sami origin were represented in a more nuanced way and they had more varied roles in the

press. They were also seen in more elite roles, including politicians and managers to a greater extent than the Sami people.

Regarding the sources that had a voice, or spoke in the articles, the majority of the voices belonged to the people with non-Sami origin, mainly the elite such as predecessors from organizations and companies, experts and politicians. The Sami people were mainly being heard as creators from the cultural section, and as head of organizations and Sami villages.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Problematisering	1
1.2 Studiens relevans	2
1.3 Begreppsutredning	2
1.4 Disposition	3
2. Syfte och frågeställningar	4
2.1 Syfte	4
2.2 Frågeställningar	4
3. Bakgrund	5
3.1 Vilka är samerna? - historisk bakgrund	5
3.2 Den samiska identiteten	7
3.3 Diskriminering	8
4. Tidigare forskning och teoretiskt ramverk	9
4.1 Stereotyper och underrepresentation	9
4.2 De röstlösa samerna i konflikt	10
4.3 Medierna och representation	12
4.4 "De andra"	13
4.5 Medierna och etniska minoriteter	13
4.6 Nyhetsvärdering	14
4.7 Underkastelse av minoritetsgrupper	15
5. Metod och material	17
5.1 Kvantitativ innehållsanalys	17
5.1.1 Utförande	18
5.1.2 Pilotstudie	18
5.1.3 Reabilitetstest	18
5.2 Urval	18
5.3 Huvudteman	19
5.4 Aktörer	20
5.5 Sökord	20
5.6 Validitet och reabilitet	22
6. Resultat	24

6.1 Samernas synlighet i pressen.....	24
6.2 Huvudtema i pressen	26
6.2.1 Konflikter och problem	27
6.3 Aktörer som syns i artiklarna	29
6.4 Aktörer som uttalar sig	30
6.5 Artikelförfattarna	31
7. Analys/diskussion	33
7.1 Händelser i närområdet	33
7.2 Rapporteringen kring samer	33
7.3 Samernas roll i pressen	34
7.3.1 Att höras eller inte höras?	35
7.4 Samerna som “de andra” i pressen	36
7.5 Den samiska kampen	37
7.5.1 En konflikt är alla samers konflikt	39
8. Sammanfattning och slutsats	41
8.1 Förslag till vidare forskning	43
9. Referenser	44
Appendix.....	48
Bilaga 1: Kodschema	48
Bilaga 2: Redogörelse för kodschema.....	54

1. Inledning

Samerna är Sveriges största inhemska etniska minoritetsgrupp med eget språk och egen kultur. Historiskt har denna grupp av människor blivit utsatta för diskriminering och fördomar (SOU, 2007;53). I Sveriges en gång tvådelade politik skulle samerna assimileras in i majoritetssamhället och bli svenskar, vilket har lett till att många av samerna har förlorat sitt språk och aspekter av den samiska kulturen. Samernas identitet har därför blivit en komplex fråga, både inom samiska grupper och i media (Omma, 2013;5).

Idag har de politiska rättigheterna för samerna förändrats och samerna har blivit erkända både som minoritet, urfolk och som folk i Sverige. Detta erkännande har inneburit både större kulturella och politiska rättigheter för samerna (Sametinget, 2015). I samhället lever dock fördomar kvar om vilka samerna faktiskt är och det som värderas högst är den traditionella kulturen och språket. Dessa fördomar handlar mest om renskötsel, slöjdekunskaper och andra symboler med lång historia. Att kategorisera samerna på detta sätt syns både hos samerna själva men också i övriga samhället (Åhrén, 2008;161). Till exempel har statens minoritetspolitik kopplat "samiskhet" till renskötsel. I själva verket är det dock endast tio procent av samerna som faktiskt är renskötare (Omma, 2013;5ff).

1.1 Problematisering

Samerna, liksom andra minoritetsgrupper, tillförs fördomar i samhället och enligt undersökningar från det första decenniet av 2000-talet har de svenska massmedierna porträtterat samerna stereotypiskt (Quick Response, 2003;1). Dessutom har samerna varit underrepresenterade i svenska dags- och kvällstidningar (SOU, 2007;53). Med massmedier som är i ständig förändring och med utvecklade politiska rättigheter för samerna väcks dock frågan kring hur massmediernas bild av samerna ser ut idag.

Pressen och journalistiken berättar för oss som publik vad som kan anses normalt och vad som kringgår normen. De skapar också en sortering i det ständiga informationsflöde som tillkommer i vår vardag. Pressen har alltså betydelse för våra egna attityder och normer och skulle därmed kunna ligga som underlag för våra uppfattningar kring samerna och det samiska (Ledman, 2012). I denna uppsats ämnar jag därför att granska hur svensk dagspress representerar samerna. Jag undersöker i vilken utsträckning samerna syns och hörs och vilka ämnen som behandlas och kopplas till samerna.

1.2 Studiens relevans

I Sverige är forskningen kring mediebilderna av samer relativt smal. Det finns ett fåtal exempel på studier, främst inom det journalistiska fältet, som utforskat mediebilderna av samer (se Öhman, 2011; Brattström & Lejdelin, 2014; Ledman, 2012). Dessa studier har undersökt press- och tv-innehåll från senare hälften av 1900-talet fram till 2010. Brattström & Lejdelin tittade på hur nyhetsprogrammet Rapport gestaltade samerna under 2014. Denna uppsats fokuserar, till skillnad från tidigare studier, på det mer närliggande året 2015. Det finns i nuläget inga studier som tittat på pressmaterial från denna tidpunkt. Eftersom att medierna hela tiden står i förändring, blir det viktigt ur ett inomvetenskapligt perspektiv att uppdatera med ny forskning om mediebilderna av samer. Resultaten från min uppsats skulle också kunna bidra till forskningen om representationen av etniska minoritetsgrupper i svensk press.

År 2008 släppte DO en rapport som visade att samer känner sig kränkta av mediernas framställning. Ur rapporten framgår det att gamla politiska värderingar som generaliserat samerna fortfarande är påtagliga i mediebilderna. Regeringen visade också så sent som i december 2015 att gamla värderingar tas i uttryck även i samhället och att det finns rasism mot samer.

I en rapport från FN som släpptes i mars 2016 ställer sig människorättskommittén kritisk till vissa minoritetsgruppers situation i Sverige - däribland samerna. FN påpekar bland annat att Sverige bör stärka samernas medbestämmanderätt i frågor som berör samerna och att Sametinget bör få mer resurser (Sveriges Radio, 2016). I det politiska arbetet är alltså samiska sakfrågor högaktuella och kräver uppmärksamhet. Medierna och journalistiken kan betraktas som en del av den politiska demokratin i samhället (Hultén, 2008;33). Detta gör att representationen av samer i pressen också är viktigt att belysa ur ett samhällsligt perspektiv.

1.3 Begreppsutredning

Det finns några frekvent använda begrepp i denna studie som behöver utredas. Ett av dem är *publik*. Jag använde detta begrepp enligt en av Nightingale's (2003) definitioner i *McQuails Mass Communication Theory*. Publiken kan ses som 'samlade människor' som ger uppmärksamhet till ett medium (McQuail, 2005;397). Begreppet används främst när jag talar om tidigare forskning, där flera medier har studerats. I min egen undersökning som behandlar pressen, talar jag om *läsare* i samma kontext som begreppet publik. I åtanke bör finnas att publiken dels är en produkt av en social kontext där det kan finnas delade kulturella intressen, förståelse och informationsbehov. Publiken är också ett svar till hur mediernas mönster ska utformas, vilket kan leda till att ett medium försöker appellera till vissa medlemmar av en social kategori eller till invånare på ett särskilt ställe (ibid;396).

Samerna har i Sverige ställningen som en nationell minoritetsgrupp, ett urfolk och ett folk. Jag vill därför förklara innebörden av begreppen minoritet och majoritet för denna studie. Minoriteter kan utgöra en befolkningsgrupp som inte är den dominerande i en stat (Camauër, 20;30). Tidigare forskning om etniska minoritetsgrupper och samerna i medierna, utgår ofta från ett minoritets- och majoritetsperspektiv. För resultaten i min egen studie talar jag dock först och främst om *samer* och *icke-samer*.

1.4 Disposition

Detta inledande kapitel sammanfattade innehållet i denna uppsats och diskuterade uppsatsens relevans. Det har också gjorts en begreppsutredning över frekvent förekommande ord i uppsatsen. I kapitel 2 presenteras uppsatsens huvudsakliga syfte och dess tre frågeställningar. Kapitel 3 ger en bakgrund till samernas historia och presenterar forskning kring samers identitet. I kapitel 4 finns tidigare forskning om hur medier gestaltat samer, men också mediernas och publikens generella förhållningssätt till etniska minoritetsgrupper. I detta kapitel presenteras också det teoretiska ramverket för denna uppsats. I kapitel 5 diskuteras det kvantitativa metodvalet för uppsatsen, vilket följs i kapitel 6 av resultaten som svarar på frågeställningarna. I kapitel 7 förs en närmare diskussion över resultatet som förs samman med resultat från tidigare forskning, samt teorin. Slutligen ger kapitel 8 en sammanfattning av resultatet och analysen. Här görs också en reflektion över uppsatsens förfarande och det ges förslag till vidare studier.

2. Syfte och frågeställningar

2.1 Syfte

Det övergripande syftet med denna uppsats är att undersöka hur samerna representeras i fem svenska tidningar under 2015. Inom ramen för syftet ingår bland annat att ta reda på hur mycket samerna förekommer under den undersökta perioden och i vilka sammanhang de syns. Studien ämnar också ta reda på vilka aktörer som får utrymme till att synas och uttrycka sig i frågor eller ämnen som berör samerna. Tidningarna som ingår i studien omfattar *Norrländska Socialdemokraten* (NSD), *Östersunds-posten* (ÖP), *Dagens Nyheter* (DN), *Metro* och *Aftonbladet* (AB).

2.2 Frågeställningar

Hur mycket syns samerna i tidningarna?

Tidigare forskning har visat att samerna, men också andra etniska minoritetsgrupper, varit underrepresenterade i medierna. Med denna frågeställning ämnar jag att få en bild över hur mycket samerna syns i pressen och vart de syns.

I vilka sammanhang skildras samerna i tidningarna?

Frågan anknyter till de teman av ämnen som uppkommer i pressen när de rapporterar kring samerna. Genom att undersöka vilka teman som dominerar i tidningarna, blir det möjligt att se vilken bild av samerna som läsarna främst får ta del av. Tidigare forskning har visat att pressen ofta målar upp en bild av samer i konflikter och problem. I detta sammanhang tittar jag därför också på vilka teman som framställs ur ett problem- och konfliktperspektiv.

Vilka aktörer är det som syns och hörs i inslag med samiskt huvudfokus?

I överlag handlar representation om att företräda "någon" eller "något" (Ekström, 2008;13).

Tidigare forskning understryker att medierna visat upp en bild av samer i konflikt med myndigheter där svenskar med större makt har fått stå för majoritetssamhällets åsikter, och samer där mestadels kommenterar som individer (se Öhman, 2011; Brattström & Lejdelin; 2014). Med denna frågeställning är syftet att ge ett övergripande svar på vilka personer som får mest utrymme att synas och höras i tidningarna. Jag kommer också titta på vem som författat texterna för att få en bild över vem som har rösten i detta sammanhang.

3. Bakgrund

I detta kapitel följer en kort historisk redogörelse för vilka samerna är. Här går jag igenom de politiska ställningstaganden som gjorts av Sveriges regering genom åren som har fått definiera samernas position i samhället. Efteråt diskuteras samernas identitet utifrån ett samiskt perspektiv, men också från ett samhälleligt perspektiv.

3.1 Vilka är samerna? - historisk bakgrund

Samerna är en av Sveriges fem nationella minoritetsgrupper, en etnisk och språklig grupp, ett urfolk och ett folk, som i huvudsak befolkar ett område i norra Europa som sträcker sig över de fyra länderna Sverige, Norge, Finland och Ryssland. Samerna själva kallar detta område för Sápmi (Omma, 2013;3). Det är osäkert hur många som identifierar sig som same, men uppskattningsvis finns det 80 000-100 000 samer i Sápmi (Sápmi, u.å.).

Samernas ställning som urfolk innebär att de levde och verkade i Sápmi innan någon stat tog kontrollen över området. Faktum är att forskning inom både arkeologi och genetik pekar mot att samerna är det äldsta nu levande folket i Europa. För samerna har övertagandet av deras landområde till Sverige dock inneburit en historia av kolonialism och ett utanförskap i samhället vad gäller etnisk och kulturell identitet (Omma, 2013;3).

Slutet av 1800-talet och början av 1900-talet präglades av en anpassning till svenska förhållanden, framför allt genom den tilltagande svenska inflyttningen till samiska områden och att samerna gick över till fasta boenden. Det var under denna tid som den rasistiska "Lapp skall vara lapp"-politiken började växa fram och drog med sig negativa konsekvenser för samerna inom flera områden (Oscarsson, 2003;153ff). Den svenska politiken innebar att de enda som räknades som samer var renskötande fjällsamer, medan övriga folket var svenskar eller samer på väg att dö ut. Inställningen var att de renskötande samerna enbart skulle sköta sin egen näring och föra en nomadisk livsstil. Detta medförde en segregering från det svenska samhället; exempelvis inrättades det speciella "nomadskolor" där barnen till de renskötande samerna skulle gå. Samer fick heller inte äga mark eller hus, då skulle de förlora rätten till renskötsel (Omma, 2013;5). Samer som blev bofasta folkbokfördes som svenskar. De tillhörde då inte längre den svenska synen på samerna som "ett vilt, men ädelt släkte" som bodde i kåtor och enbart sysselsatte sig med renskötsel och liknande (Oscarsson, 2003;153). På så sätt hölls samerna fast vid samepolitiken och stod utanför övriga samhällets modernisering och utveckling (Ledman, 2008;72).

Det var också under denna tid som Statens rasbiologiska institut bedrev sin verksamhet. Här beskrevs bland annat om samer som "kortskallar" och man framhävde den "germanska" rasen som överlägsen alla andra. Till detta hörde till att människor med "dåliga anlag" inte skulle få fortplanta sig (Sápmi, 2004).

Följderna av andra världskriget 1945 tog slut på den svenska raspolitiken. 1956 etablerades den politiska organisationen Samerådet, som fortfarande är verksamma och håller konferenser vart fjärde år (Green, 2009;62). För samer, men också för många andra minoriteter och urfolksgrupper, var 1960- och 1970-talen en tid för kulturella och politiska reformer. Samisk kultur och politik fick ett gehör utifrån. 1977 erkände Sveriges riksdag samerna som ett urfolk, och därmed har samerna en särskild position i förhållande till svenska staten jämfört med andra minoritetsgrupper i Sverige (Ledman, 2004;69).

Trots det större inflytandet som samerna fick, tog konflikter kring land och vatten vid och blev en brännande politisk fråga. Ett exempel är Altakonflikten 1969-1982 som fick stor uppmärksamhet av medierna (Green, 2009;62). Det moderna Sverige skulle utvecklas, vilket gav problem för renskötseln och den samiska kulturen genom byggen av vattenkraftverk, gruvor och järnvägar (Jordbruksdepartementet, 2004;15). Så småningom kom även turismen till Sápmi. Vissa aspekter fanns till samernas fördelar. Till exempel ledde mediernas uppmärksamhet av Altakonflikten till att frågor som berörde samiska rättigheter fick en plats på den politiska agendan (Green, 2009;62). Däremot minskade utrymmet för den samiska livsstilen och kulturen (Jordbruksdepartementet, 2004;15).

1993 grundades det svenska Sametinget, samernas egna statliga myndighet och parlament (ibid;64). Genom Sametinget blev det lättare för samerna att göra sin röst hörd och att ha påverkan över samhällsplaneringen. Sametinget har direkt bestämmelse över frågor som rör kulturen, språket, sameskolor och den statliga rovdjursersättningen (Jordbruksdepartementet, 2004;63).

1999 erkände riksdagen samerna som en nationell minoritet, tillsammans med judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar. Minoritetspolitiken uppmärksammar frågor om skydd och stöd för minoritetsgrupperna och deras språk som en del av arbetet med de mänskliga rättigheterna (Länsstyrelsen, u.å.). Sedan 2011 har samerna även blivit erkända enligt Sveriges grundlag som ett folk. Detta har inneburit en juridisk betydelse för samerna som givit dem en starkare ställning i Sverige än de kunnat ha som urfolk. Ett folk har större rätt till självbestämmande än en minoritet. Lagförändringen innebar också politiska rättigheter, till skillnad från urfolket som har kulturella rättigheter (Sametinget, 2011). Enligt grundlagen ska samernas möjligheter till att behålla och utveckla sitt egna kultur- och samfundsliv främjas (Regeringskansliet, 2015). Det är

alltså först på senare år som den svenska politiken har gått från att homogenisera och direkt sammankoppla samerna med renskötsel, till att uppmärksamma kollektiva rättigheter som går mer i linje med andra urfolksrättigheter runt om i världen (Green, 2009;65-66). Sametingets grundande har varit en bidragande faktor till detta synsätt.

3.2 Den samiska identiteten

Det finns ingen tydlig definition på vem som är same. En vägvisare finns dock i Sametingslagen. Att vara same anses i lagen vara den som har eller haft samiska som språk i hemmet, eller att någon av personens föräldrar eller far- och morföräldrar haft språket i hemmet. Den tredje definitionen är att personen har en förälder som haft rösträtt i Sametinget (Sápmi u.å.).

Att fastställa en identitet är dock mycket mer komplext än sametingslagens definition. I samhället beskrivs ofta samerna som en homogen grupp av människor. När det resoneras kring minoritetsgrupper, glöms det ofta att kollektiva identiteter alltid är heterogena (Mundal & Rydving, 2010;73). I det sammanhanget är självidentifikation otroligt viktigt. Till exempel kan du bara vara urfolk om du själv identifierar dig som en del av ett urfolk (Omma, 2013;3). Inom den samiska gruppen finns det både olika samiska språk, olika nationaliteter, olika grader av politisk aktivitet och helt olika livsstilar. Har en person samiska föräldrar men inte själv uppfattar sig som same eller vill vara same, så är den personen inte same.

En person kan också definiera sig som både svensk och same (Sápmi, u.å.). Enligt samerna själva är identiteten som same något större än de vinklade värderingarna att tala det samiska språket, att bära ett samiskt efternamn eller att vara renskötare (Lasko, 2006;24). Följande är ett citat från hur forskaren Johannes Marainen, uttryckte sig om sin identitet som same (Marainen, 2003;219):

“Är jag då en same som [...] inte går klädd i samedräkt till vardags, inte bor i en kåta och inte är renskötare? Ja, vi är många som utåt sett verkar som vilka andra svenskar som helst, men som bestämt hävdar att vi är samer. Vi har inte mycket påtagligt att ta fram för att visa vår samiskhet, men vi har ‘känslan av att vi är samer’”

Ur samhällets perspektiv finns det också en slags förväntan på vem som är same. Kristina Lasko, doktorand i statsvetenskap på Ceifo vid Stockholms universitet, redogör för hur det svenska folket tidigare haft uppfattningen om samer som “ett färgsprakande exotiskt folkslag”. Idag, menar hon, har dessa föreställningar bytts ut till att handla om “en problematiserad befolkning som slåss för sina rättigheter på urminneshävd” (Lasko, 2006;26). Det finns också en definition av samerna som renskötare, vilket är starkt kopplad till samhället. Ett exempel är hur den svenska

statens samepolitiska definition av same, sammankopplat den samiska identiteten med renskötelse från ett objektivt åskådarperspektiv. Lasko hävdar att "renskötare" är ett tillskrivet uttryck för samerna, men en grundsten i den svenska statens samepolitik (ibid;24ff). Tidigare fick de samer som idkade rennäring en högre status eftersom definitionen av "renskötare" gav ett äkthetsbevis för att tillhöra den samiska befolkningen. Lasko pekar på att dessa föreställningar om den "äkta samer" finns fortfarande kvar i samhället och återges både hos samerna och i den svenska statens samepolitik (Lasko, 2006;25).

3.3 Diskriminering

År 2008 släppte DO en rapport som hade till syfte att belysa samers upplevelser av diskriminering. I denna rapport stod det bland annat att den bild av samer som förmedlas av tidningar i många fall uppfattas som kränkande. Det handlar till exempel om att samer upplever att de inte beskrivs som individer, utan blir kategoriserade som grupp. Samerna menar att föreställningarna ofta tar utgångspunkt i den bild som den statliga samepolitiken ursprungligen förmedlat (DO, 2008;28). I rapporten tas också upp att det finns en stereotypisk bild i medierna där samer exotifieras eller utmålas som bidragsberoende och bakåtsträvande.

Under 2015, en tidsperiod som står i fokus för denna uppsats, medgav regeringen att det fortfarande finns en utpräglad rasism mot det samiska folket som blir allt vanligare (Regeringen, 2015). Gamla fördomar finns kvar, och man menar att det ökade inflytande som samer fått, har gjort att samer ses som ett hot för vissa människor. Dessutom har sociala medier ökat spridningen av rasismen, till exempel i tidningars kommentarsfält (Regeringen, 2015).

4. Tidigare forskning och teoretiskt ramverk

I Sverige finns det inte mycket forskning kring hur samer representeras i tidningar att tillgå. Några utmärkande studier inom området har gjorts av Adam Öhman (2011) och Anna-Lill Ledman (2008). I Norden figurerar istället forskning om hur medier framställer invandrare och flyktingar (se t ex Hultén, 2006, 2009). Andelen studier om ursprungsbefolkningar och minoritetsgrupper är dock mindre. I Finland och i Norge är dock forskningsfältet relativt etablerat (se t ex Pietikäinen & Hujanen, 2003; Skogerbø, 2000).

Kultur, mänskliga rättigheter, lagstiftning och näringsliv är de ämnen som visats sig dominera i medierna när samerna representeras (Pietikäinen, 2003;592, Skogerbø, 2000;101). Tidigare forskning kring samerna i medierna pekar mot att samerna utsätts för stereotypa bilder i medierna. De är också i hög grad underrepresenterade i medierna och ges inte det utrymme som behövs för att behandla frågor som samerna själva anser vara viktiga. Slutligen ställs samerna i kontrast till svenskar genom att göra skillnad på "vi" och "dem". Detta har resulterat i att nyhetsrapporteringen kring samerna blivit mycket konfliktbaserad och de ställs i ett motståndsperspektiv mot det övriga svenska majoritetssamhället.

Det teoretiska ramverket som satts upp för denna uppsats ämnar till att förklara hur pressens innehåll om samer kan konstrueras, samt vilka konsekvenser detta kan ha för det samiska samhället.

4.1 Stereotyper och underrepresentation

Quick Response (QR) är en redaktion som granskar de svenska mediernas nyhetsrapportering kring invandring, integration och främlingsfientlighet. År 2003 släppte Quick Response en rapport där man granskade representationen av samer i fyrtiotre artiklar fördelat över både lokala och rikstäckande tidningar (Sveriges Radio, 2003). Resultatet visade att samerna låg i medieskugga och att det rapporteras mycket lite kring dem (Quickresponse.nu, 2003;1). Rapporten pekade också på en brist inom medierapporteringen kring ämnen som samer brukar tycka är viktiga, exempelvis urbefolkningens rättigheter. Majoriteten av de undersökta artiklarna exotifierade samerna och handlade bland annat om "samisk massage", samernas matlagningskonst, filminspelning och den traditionella renskötseln (ibid;1ff). I undersökningen har man också intervjuat olika journalister och lärare om deras syn på saken. En av dessa personer är Magne Ove Varsi, journalist och lärare vid Samiska högskolan i Norge. I rapporten påpekar han att problemet kring mediernas representation av samer härstammar från gamla

stereotyper, bland annat "goda vildar". Han menar också att samiska händelser i större utsträckning betraktas som nyheter om de tar sin grund i fördomar som känns igen (ibid;1).

I en undersökning gjord för *Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige* granskar Ylwa Brune hur medierna presenterat mänskliga rättigheter under åren 2000-2006 (SOU, 2007). Bland annat tar hon del resultat av undersökningar som behandlar svenska medier och mänskliga rättighetsfrågor, men av också undersökningar om mediernas representationer av utsatta grupper i Sverige (ibid;27). I arbetet ingick också att granska olika inrikestidningar. Även i denna rapport, pekar resultatet mot att samerna är underrepresenterade i media, i detta fall i pressen (ibid;77). Samerna syntes inte alls i de undersökta tidningarna under perioden mars 2007. Brune menar att resultatet är anmärkningsvärt eftersom att det faktiskt fanns händelser som borde rapporterats kring; bland annat rättighetsfrågor som att samerna krävt att få tillbaka samiska kvarlevor från museer och institutioner i landet (ibid;95). Detta resultat pekar på samma sak som Quick Response' rapport gjort tidigare under 2003 - att viktiga rättighetsfrågor som samerna driver, gått förbi mediernas rapportering.

Som tidigare nämnt, är kollektiva identiteter alltid heterogena. Christina Åhrén, doktorand vid Umeås universitet, menar att medierna ofta omtalar samerna som en sammanhållen grupp av individer. Hon belyser att alla samer dras över en kant och får stå för "samma kulturella värderingar, verklighet och förutsättningar" (Åhrén, 2008;11). Synsättet på samerna är inte taget från luften. Anna-Lill Ledman (2008) som studerat samiska kvinnor i svensk press från 1966 till 2006, skriver i sin avhandling att uppfattningar kring samisk etnicitet i medierna ursprungligen kommer från den statliga svenska samepolitiken. Att vara "äka same" kopplades tydligt till stereotypen kring den naturnära, nomadiserande och renskötande samen (Ledman 2008;202). Hon beskriver också pressens förhållande till annorlundahet där samiska kvinnor ställdes som motbild till den svenska kvinnan som stod för "det välbekanta". På detta sätt har det funnits ett sätt att definiera svenskhet gentemot samiskhet (ibid;202). Att samerna ställs mot den svenska majoritetsgruppen i medierna, ofta i konflikt, visar också annan forskning på (se nedan).

4.2 De röstlösa samerna i konflikt

I Adam Öhmans magisterexamen från 2011 studeras skillnader mellan den samiska minoriteten och den svenska majoriteten i nyhetstexter i några av Sveriges större tidningar under 1970 och 2010. Resultatet visade att samerna ofta underordnas svenskarna i pressen. De två etniska grupperna separeras i tidningarna genom att samerna får stå för "de andra", medan svenskarna porträtteras som "vi" (Öhman, 2011;58). Den svenska identiteten diskuteras inte explicit i nyhetstexterna, men sätter ändå ramen för hur samerna representeras. Detta syns bland annat i hur

samerna implicit utmålas som svenska medborgare, men ändå inte framträder på samma villkor som svenskarna. Samer är samer och sätts i motsatsförhållande till svenskar på flera olika sätt (ibid;58). Detta görs genom att i huvudsak representera samer i konflikter eller i andra negativa sammanhang, exempelvis i motsatsförhållande till svenska myndigheter, bolag och institutioner (ibid;59). Öhman resonerar kring att "vi" och "de andra" ofta byggs upp kring maktförhållanden. Dessa förhållanden syns i medierna där den svenska motparten har övertaget genom att företrädare för myndigheterna och institutionerna innehar den framträdande rollen i konflikterna. Deras perspektiv är det mest betonade och samernas röster får inte lika stort utrymme.

Det är dock inte bara i svenska medier som samerna porträtteras utifrån ett majoritetsperspektiv. Forskning som undersökt finska medier har visat att samerna får företräda rollen som åskådare från norr som inte är aktiva deltagare i politiska- eller samhällsdiskussioner. Detta ställs i motstånd till majoriteten, i detta fall finländarna, eller de som befolkar de södra delarna av Finland, som oftast får sin röst hörd och representeras mest (Piätikäinen & Hujanen, 2003;266).

I nyhetsmedier är röstkällor ett viktigt inslag, kanske framför allt i berättartekniken där journalisten behöver förmedla information ur någon annans perspektiv (Fuller, 1996;157). Röstkällor är också viktiga för representationen av människor. Brune (2007) menar att när personer, exempelvis personer i minoritetsgrupper, inte har utrymme att medverka och formulera sig i de frågor som är relevanta för dem, utestängs de från nyhetsdiskursen. Ju mer en grupp av medborgare stängs ut från medierna, desto mer förstärks gruppernas maktlöshet (SOU, 2007;22ff). Röstlöshet är ett återkommande inslag för etniska minoritetsgrupper i den västerländska pressen. Van Dijk (1991) menar att etniska sakfrågor definieras av majoritetssamhället och att minoritetsröster exkluderas. Piätikäinen (2003) resonerar för att problemet i samernas fall, ligger i att journalisterna använder färdigt material och intervjuar personer som snabbt kan nås. Oftast är dessa personer politiker eller myndigheter (van Dijk, 1991;21). Förutom att vara mer tillgängliga, skulle dessa personer också kunna anses mer objektiva i etniska sakfrågor än medlemmar från minoritetsgruppen (Piätikäinen, 2003;595).

Solveig Brattström och Erik Lejdelin (2014) visar, i sin kandidatuppsats upp, liknande resultat som Öhman gjort tidigare. I denna studie granskades gestaltningen av samerna i nyheter från SVT:s Rapport mellan åren 1980 och 2014. Även denna studie påpekar att nyhetsrapporteringen kring samerna byggs upp runt konflikter mellan minoritetsgruppen och majoritetssamhället. När samerna själva gavs uppmärksamhet i Rapport kring dessa konflikter, gav de endast sina synpunkter som enskilda individer, medan företrädare för svenska myndigheter fick reflektera det icke-samiska majoritetssamhällets perspektiv (Brattström & Lejdelin, 2014;28). Ledman, som

togs upp tidigare, beskriver också hur framställningen av samer i svensk press i allt större utsträckning handlar om konflikter eller problem (Ledman, 2008;208). Den studie hon gjort visar dock att när medierna behandlar den samiska kvinnan flyttas mediernas fokus från politik till kultur. I de konflikter som hon sett, skapar samiska kvinnor debatt genom att via litteratur, konst och film, lyfta fram samisk historia och bidra till medvetenhet.

Att medierna representerar minoritetsgrupper i konflikt, eller i andra negativa kontexter, är inte ovanligt. Van Dijk (2000) tar upp ett flertal ämnen som pressen behandlar kring etniska minoriteter. Ämnena behandlar ofta problem av olika slag, framför allt sociala problem (van Dijk, 2000;38). Pressen ger också negativa porträtteringar av etniska minoriteter som behandlar hur de är avvikande. Van Dijk menar att negativa ämnen i pressen speglas i stora rubriker och ledare, vilket läsarna förstår bäst och memorerar. På detta sätt skapar negativa skildringar också negativa konsekvenser hos läsaren (ibid;38). Negativa representationer innebär större konsekvenser för en minoritetsgrupp än för majoritetsbefolkningen. Ledman (2012) menar att representationer av etniska minoriteter ofta är generaliserade och att det inte tas hänsyn till skillnader inom gruppen - de blir inte nyanserade. Utifrån detta perspektiv, innebär en negativ porträttering stora konsekvenser för hela det samiska samhället. För majoritetsbefolkningen spelar inte negativa representationer någon större roll eftersom de representeras ur flera olika perspektiv, till skillnad från samerna, skriver Ledman (Ledman, 2012;36).

4.3 Medierna och representation

Hall (2013) ger en överskådlig förklaring till termen *representation* (egen översättning); "Representation betyder att använda språk för att säga någonting meningsfullt om, eller för att representera världen meningsfullt, till andra människor". Vardagligt talar vi oftast om "att representera" som "att företräda" någon eller något (Ekström, 2008;13). Inom kommunikationsvetenskapen studeras språkets användning i olika medier, till exempel för att underhålla, interagera, övertyga, engagera och informera. Ekström et al (2008) använder begreppet representation för att reda ut hur medierna återger något. När en händelse blir representerad tillskrivs den mening och betydelse; dock blir representation aldrig en direkt avspegling. Meningen skapas beroende på hur något representeras, vilka byggstenar som används (till exempel är en förutsättning för en betydelsefull kommunikation att människor har tillgång till samma tecken) och hur detta uppfattas av betraktaren (ibid;14). Det är viktigt att vara medveten om att språk och kommunikation ger oss representationer av verkligheten, men kan inte ge oss verkligheten i sig (Ekström et al, 2008;139).

I sin bok *Journalistik och mångfald* (2008) beskriver journalistikforskaren Gunilla Hultén den amerikanska mediesociologen Michael Schudsons ord om journalistikens koppling till samhället. Enligt honom bör man betrakta journalistik som en institution i samhället, en del av den politiska demokratin. Mediernas representationer bidrar till att skapa gemensamma tolkningsramar, gemensam kultur och identitet (Hultén, 2008;33). Journalistikprofessorerna Félix F. Gutiérrez och Clint C. Wilson II (1995) menar att medierna fyller flera funktioner. Dels tar de en roll som sökande eller som en "vaktpost" som ständigt bevakar samhället efter hot mot den etablerade ordningen eller efter information om personer och platser som finns i publikens intresse (Wilson, Gutiérrez, 1995;34ff). Medierna hjälper också publiken att förstå och tolka de händelser som infinner sig i samhället och hur de påverkar varandra, men också för att hålla takten med övriga samhället. De definierar samhället och dess värderingar och normer för publiken. Genom skildringar och beskrivningar hjälper medierna samhällets medborgare att förstå, att använda och agera utefter dessa värderingar (ibid;37-38). Det blir omöjligt att kringgå, som Walter Lippman uttryckte det redan 1922; att, bortom direkta erfarenheter, är medierna vårt fönster mot omvärlden. Medierna hjälper till att bestämma våra kognitiva kartor (McCombs, 2014;3).

4.4 "De andra"

"Den andre", "dem", "oss", "vi" eller fantasin om det andra, den andra kulturen, är konstruktioner som dyker upp i den postkoloniala teorin (Claesson, 2003;34ff). Teologen Mark C. Taylor beskriver hur både samhälls- och kulturhistoria präglats av kamp mellan problemet annorlundahet och andraskap. "Det andra" skapas och reproduceras i maktförhållanden där den exploaterade och rika delen av världen tar rollen som den identifierande, konstruktiva kontrasten. Detta maktförhållande innebär därför att "de andra" marginaliseras. På liknande sätt, beskrivs detta maktförhållande även i medierna. Coleman och Ross (2010) menar att det finns ett framträdande sätt hos medierna att ge privilegier till "människor som oss" och istället utesluta, marginalisera eller betydelselöst skildra det som utmanar de känslor om oss själva som känns familjära (Coleman & Ross, 2010;134). Bilden av "den andra" människan kan formeras om till något som blir hanterbart och anpassas till olika sammanhang (Claesson, 2003;36). Detta syns bland annat i fördomar om samer i samhället, och i den stereotypa bild som funnits i medierna.

4.5 Medierna och etniska minoriteter

Van Dijk (2000) beskriver den allmänna makten som medierna har i moderna informationssamhällen. Van Dijk menar att medierna, tillsammans med starka elitgrupper och institutioner, politiker, professorer och företagschefer har en stark inflytande roll i människors

vardag. Framför allt har medierna en diskursiv och symbolisk roll för samhället (van Dijk, 2000;36). Med pressfriheten att luta sig mot, är medieeliten i synnerhet ansvarig för de diskurser som medierna kontrollerar. Därmed kommer även ett stort ansvar för representationen av etnicitet. Det finns flera anledningar till det. Bland annat har de flesta medieanvändarna i majoritetssamhället få dagliga erfarenheter av etniska minoriteter. De har också ofta en brist på tillgång till information om minoriteter, eller ett intresse för negativa attityder runt minoriteter (ibid;37). Vidare skriver också van Dijk att medierna utgår från en polarisering mellan “dem” och “oss”, vilket betonas genom att lägga vikt på problem som berör “oss”.

Ett “dem” och “oss”-tänkande syns också i journalistiken i form av maktrelationer mellan dem som beskriver och de som beskrivs. Cottle (2000) menar att massmedier utgör en nyckelroll i porträtteringen av sociala relationer och kulturell makt. Han skriver att medierna, genom representation, ger oss som publik en föreställning om vilka “vi” är gentemot “vad vi inte är”. De ger också en insikt i vilka “de andra” och “de” är. Medierna ställer “oss” mot “dem” och definierar begrepp som “invandrare”, “normal”, “vänner” och “fiender”. Men på samma gång finns också medierna där för att bekräfta social och kulturell mångfald och för att ge utrymme åt olika identiteter (Cottle, 2000;1ff). Hultén (2008) beskriver det svenska medielandskapet på ett liknande sätt. Hon menar att de svenska medierna förmedlar skillnader, samtidigt som de konstruerar uppfattningar om en gemensam kultur (Hultén, 2008;21). Hultén menar vidare att föreställningar om en homogen nationell gemenskap finns i den svenska journalistiken och att kulturell delaktighet och folkgemenskap knyts ihop (ibid;9;19). Medierna är på detta sätt med och skapar en nationell införståddhet och gemensamma referensramar. Hultén refererar också till kritik mot de svenska mediernas brister i att skildra den etniska och kulturella mångfalden i samhället. Detta, skriver hon, påverkar människors attityder negativt (Hultén, 2008;7).

4.6 Nyhetsvärdering

För att ge förståelse kring hur samerna representeras i pressen, behövs en viss kännedom kring vilka aspekter som styr publiceringen av händelser. Teorin om nyhetsvärdering behandlar varför vissa händelser blir nyheter och andra inte.

För att en nyhet ska publiceras krävs det flera aspekter som gör den intressant. Strömbäck (2014) har sammanfattat flera delar ur forskningen som har betydelse för nyhetsvärderingen. För att medierna ska rapportera kring en händelse krävs det att händelsen är viktig och relevant. Det är också av relevans att publiken har ett intresse för händelsen eller att den utspelar sig kring kända eller mäktiga personer.

Händelser som kan rapporteras med olika berättartekniker är också mer sannolika att medierna rapporterar kring. Det kan handla om polarisering, förenkling, intensifiering och stereotypisering. Till detta hör också att händelser som kan bedömas efter graden av konflikt, i större utsträckning blir nyheter (Strömbäck, 2014;150). Journalismen pekar på att alla berättelser kan berättas från två olika sidor. När dessa sidor står i dispyt med varandra ökar känslan av aktualitet och genom dramatisering av händelsen kan journalisten öka intresset för konflikten och skapa spänning för läsaren (Allan, 1999;62).

Nyheter ska också vara billiga att bevaka och passa mediets format. Om händelsen inte kräver allt för stora resurser i form av personal, arbetstid och pengar är chansen större att medierna rapporterar kring den (Strömbäck, 2014;164).

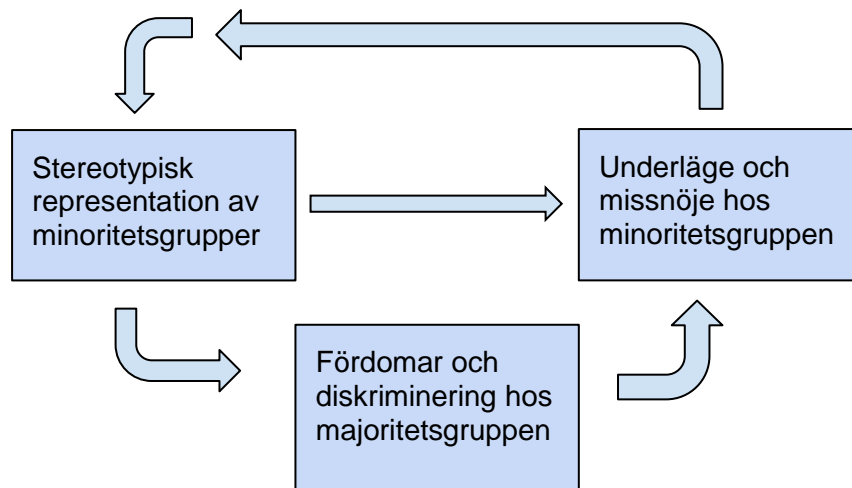
Gunilla Hultén (2008) presenterar Håkan Hvitfelts teorier om vilka kriterier som ökar sannolikheten för att en artikel ska placeras på tidningarnas förstasidor. Han menar, precis som Strömbäck, att händelser som anses relevanta och viktiga troligare placeras på förstasidorna och blir stora nyheter. Händelserna ska handla om avvikelser och utspelas på kort avstånd till mediernas spridningsområde. De ska också vara i linje med journalisters och publikens värderingar (Hultén, 2008;35). Detta menar också Allan (1999) som säger att händelser som berör "människor som oss" oftare blir nyheter; detta på bekostnad av de som "inte delar vår livsstil" (Allan, 1999;63).

4.7 Underkastelse av minoritetsgrupper

Hodkinson (2011) menar att underrepresentation och stereotyper av etniska minoritetsgrupper i medierna är svåra att mäta. Han skriver dock att representationer liknande dessa kan leda till negativ påverkan i det sätt som majoritetsgruppen behandlar och ser på minoritetsgruppen (Hodkinson, 2011;203). Kort sagt, om representationen av minoritetsgruppen är generaliserad eller fördomsfull, kan dessa föreställningar förstärkas även i samhället och skapa barriärer, vilket i slutändan kan ge negativa konsekvenser för minoritetsgruppen. Ett återkommande tema i forskningen är att majoritetsgruppen representeras mer nyanserat än minoritetsgrupper (Ledman, 2011; Skogerbø, 2000).

Hodkinson resonerar för att samspelet mellan representationer och maktrelationer utgör en cirkel. Majoritetsgruppens fördomar eller minoritetens missnöje kan falla tillbaka på framtida representationer i medierna. Detta formar en evig cykel där kulturell och materiell underkastelse av minoritetsgrupper förstärks av de representationer som görs i medierna. I boken *Media, culture and society* har Hodkinson presenterat en figur som visar detta samband mellan medierna, majoritetsgruppen och minoritetsgruppen:

Figur 1 - Cycle of subordination (bearbetad från Hodkinson, 2011)

5. Metod och material

Denna studie är uppbyggd kring en kvantitativ innehållsanalys med empiriskt material inhämtat från några Sveriges största tidningar. Resultaten från denna innehållsanalys har senare satts i relation till den tidigare forskning som gjorts kring samerna i medierna. Den tidigare forskningen fungerar också som underlag till analysen som presenteras i kapitel 7.

5.1 Kvantitativ innehållsanalys

För att se hur mycket samerna har syns i de utvalda tidningarna under 2015 har jag valt att använda mig av en kvantitativ innehållsanalys. Med hjälp av denna metod är det möjligt att undersöka innehållet i pressen i form av skriftlig och bildmässig framställning. Metoden är också användbar vid studerandet av många analysenheter som kan jämföras och analyseras med siffror. Frågeställningarna jag har satt upp för denna studie ämnar undersöka hur mycket utrymme samerna får att uttala sig och synas i pressen under en viss tidsperiod och hur frekvent de förekommer i vissa sammanhang. Frekvenser och utrymme är centrala delar i den kvantitativa innehållsanalysen (Esaiasson et al, 2012;197).

Vid genomförandet av en kvantitativ innehållsanalys är det mycket viktigt att det finns uppsatta tolkningsregler för hur bilder och texter ska klassificeras. Dessa kriterier sattes upp, mestadels utifrån tidigare forskning, redan innan undersökningen påbörjades (se urval av ämnen, sökord och aktörer). Under analysens gång är det dock möjligt att utöka datamaterialet ytterligare om det skulle behövas (Esaiasson et al, 2012;206ff).

Den kvantitativa innehållsanalysen innefattar både fördelar och nackdelar. Till fördelarna hör att det är en "öppen" metod. Beskriver man konkret hur man lagt upp sitt urval och utformat sitt kodningsschema blir det lätt att genomföra uppföljningsstudier (Bryman, 2011;296).

Innehållsanalysen är också bra för att studera sociala grupper som vi inte kommer i direktkontakt med, exempelvis elitgrupper. Argument finns också för att denna typ av innehållsanalys är objektiv och inte påverkas av forskaren. Det beror dock på vilket material man använder för studien.

Vid innehållsanalys av tidningstexter, kan man säga att det inte finns någon reaktiv effekt eftersom den inte är skriven för att bli forskad på. Däremot innefattar alltid kodningsschemat en viss tolkning från kodaren som härstammar från den vardagskunskap de har. Detta har gjort att metoden kan ifrågasättas när det gäller huruvida det faktiskt finns en gemensam tolkningsgrund för alla de som kodar material på detta sätt. Den kvantitativa innehållsanalysen har också fått kritik för att vara ateoretisk. Kortfattat innebär det att det essentiella med innehållet i materialet

kan bli det som är mätbart - teorin blir inte alls viktig. Detta är dock inte fallet för alla innehållsanalyser (Bryman, 2011;297).

5.1.1 Utförande

Innehållsanalysen utfördes genom två olika steg. Första steget var att välja ut materialet och koda variabler efter fasta kategorier. Alla artiklar valdes ut från mediearkivet Retriever. I andra steget analyserades materialet med hjälp av det statistiska analysprogrammet SPSS. Hela kodschemat finns i appendix till denna uppsats.

5.1.2 Pilotstudie

När jag var färdig med variablerna utförde jag en så kallad pilotstudie där jag testade mina variabler. Jag kom då fram till att ytterligare variabler behövdes i huvudteman. Jag såg att det fanns ett behov av att kunna placera mänskliga rättigheter, urfolksrättigheter och diskussioner om rasism och utanförskap. Dessa frågor fördes in under variabeln "sociala frågor". Det fanns också artiklar som behandlade hälsoproblem och samisk undervisning och skola. Dessa frågor kodades som "hälsa" och "skola/utbildning".

5.1.3 Rehabiliteringstest

Efter kodningen var färdig utförde jag ett rehabiliteringstest för att stämna av att undersökningen varit tillräckligt noggrann. Ett rehabiliteringstest görs genom att gå igenom en mindre del av materialet ytterligare en gång, variabel för variabel, för att beräkna procentandelarna av överrensstämmande kodningar (Esaiasson et al, 2012;207). Detta har jag gjort för att med säkerhet kunna uttala mig om materialet i de tidningar jag undersökt. Vid utförandet gick jag igenom de tio första artiklarna jag kodat, för att se om jag skulle koda dem likadant vid detta senare tillfälle. Även denna gång blev resultatet likvärdigt det första.

5.2 Urval

Underlaget för analysen är 143 undersökta artiklar publicerade i *Aftonbladet* (Stockholm, socialdemokratisk), *Metro* (Stockholm, politiskt obunden), *Dagens Nyheter* (Stockholm, oberoende liberal), *Norrländska Socialdemokraten* (Luleå, socialdemokratisk) och *Östersunds-Posten* (Östersund, centerpartistisk). Dessa tidningar valdes ut eftersom de har en stor geografisk räckvidd och läses av många (AB, Metro och DN), men också för att de är dominerande i området Sapmí i norra Sverige där det bor många samer (NSD, ÖP). Med dessa tidningar är det

också möjligt att undersöka flera kategorier; däribland dags- och kvällspress, storstadspress, landsortspress och gratisdistribuerad press (TS, u.å.).

Andra studier som handlar om hur samerna representeras i pressen har framför allt undersökt ett tidsspänn som sträcker sig från mitten av 1900-talet fram till första decenniet under 2000-talet (se Öhman, 2011; Ledman, 2012; Skogerbø, 2000; Pietikäinen, 2003). Tidigare i presshistorien har konflikter mellan samerna och majoritetssamhället varit dominerande. Vi befinner oss dock i en komplex tid där medierna är snabbföränderliga. I detta landskap förändras också förhållandet mellan medierna och minoritetsgrupper (Cottle, 2000;1). För att se hur representationen ser ut idag och för att distansera från tidigare forskning, undersöks därför en närliggande tid. Fokuset för denna studie ligger på pressen under året 2015.

5.3 Huvudteman

En frågeställning som skall besvaras i denna studie är i vilka sammanhang samerna syns. Tidigare forskning har visat att rapporteringen kring etniska minoritetsgrupper tenderar att handla om problem av olika slag, politisk respons från minoritetsgruppen, hot (våld, brott och droger) och konflikter (Cottle, 2000;38). De mest frekvent rapporterade ämnena kring samerna i medierna överlag, handlar främst om kultur, mänskliga rättigheter, lagstiftning och näringsliv (Pietikäinen, 2003;592; Skogerbø, 2000;101). Vid konstruerandet av kodschemat valde jag att kombinera dessa ämnen för att fånga upp så många aspekter som möjligt (hela kodschemat finns i appendix).

Utifrån de ämnen eller huvudteman jag ställt upp, har jag också formulerat de två variablerna "konflikt" och "problem" för att kunna urskilja huruvida ett ämne tas upp generellt, eller om ämnet huvudsakligen belyses genom ett problematiskt eller konfliktbaserat perspektiv.

Jag utgick från Hulténs definition av "konflikt" och därmed avser jag innehåll som tar upp motsatsförhållanden, skiljaktiga ståndpunkter, tvister och stridigheter (Hultén, 2006;133). I detta fall handlar det om saker som ställs i motrelation till andra parter. De texter som visade upp huvudinslag av denna karaktär kodades därför som *konflikter*.

För att definiera "problem" har jag använt mig av Nationalencyklopedins förklaring till ordet. Problem är *svårigheter* som någon behöver göra en ansträngning för att komma till rätta med (NE u.å.). Det kan handla om anpassningsproblem, familjeproblem, språkproblem osv. Problem kan röra flera parter, men i dessa fall sätts de inte i förhållande till andra grupper. I de fallen kodas ämnet som konflikt.

Ett exempel på hur jag gått tillväga är insändaren *Kostsam rennäring bör moderniseras* (NSD, 15-12-31). Här diskuterar skribenten problem med renskötsel i förhållande till det övriga

samhället i mån av skador, bekostnad och besvär för “oss”, där “oss” syftar till de som inte sysslar med renskötsel. Denna artikel kodas därför enligt temat *renskötsel*, men blir också kodad som *konflikt* eftersom den rör stridigheter mellan två parter.

5.4 Aktörer

Studien ämnar också titta på vilka personer som framträder och uttalar sig i artiklar som handlar om samer. Jag sammanfattar dessa personer som “aktörer”. Inom samhällsvetenskapen betraktas en aktör som en person eller en institution som på något sätt agerar och handlar (NE, u.å.). Denna definition utgår jag från i mitt kodschema. När jag beskriver en aktör som uttalar sig, kan det både betyda att denne uttalat sig tidigare och blivit citerad, eller att personen uttalar sig direkt i texten. För undersökningen står en aktör enbart för en individ och inte för grupper. Däremot är det möjligt att en aktör uttalar sig för en större grupp eller uppträder i en särskild roll.

I det fall där en person förekommer i flera kontexter, kodas denne för det huvudsakliga syftet hen företräder i texten. Exempelvis kan en backhoppare representera, eller stå för ett ord eller värderingar som kommer från idrottsföreningen denne tillhör. Om detta framgår tydligt i texten, räknar jag denna person som företrädare för organisation, snarare än en idrottsperson. Idrottspersonen står endast för sina egna ord. I övrigt finns ingen uppdelning mellan aktörerna annat än i den ordning de kommer i texten.

Till största del är utformningen av aktörschemat inspirerat av Öhmans (2012) uppdelning av aktörer och van Dijks (2000) teorier. Van Dijk skriver att medierna har en inflytelserik roll mot publiken i samarbete med politiker, företagschefer, akademiker och professorer (van Dijk, 2000;36). Dessa aktörer har därför tagits med i beaktning. Andra exempel på aktörer kan vara privatpersoner, renägare och kulturpersoner. En mer utförlig beskrivning av aktörsrollerna finns i appendix.

5.5 Sökord

För att hitta de undersökta artiklarna användes det digitala mediearkivet Retreiver. Sökorden jag använde var “same”, “samer”, “samerna”, “samisk”, “samiska”, “samiskt”, “sami”, “Sápmi”, “rennär”, “rensköt”. Jag inspirerades till viss del av Brattström & Lejdelin (2014) när jag formulerade dessa sökord. Författarna till den uppsatsen har i sin tur hämtat upp sökorden från Johansen Ijäs (2012) studie *Samer i to norske nyhetsmedier: en undersøkelse av saker med samisk hovedfokus i Nordlys og Dagsrevyen i perioden 1970-2000*.

Med hänsyn till sökorden blev en avgränsning för denna studie att bara undersöka texter i pressen där det tydligt framgår att det handlar om samer, genom explicita uttryck och benämningar.

5.6 Validitet och reabilitet

För en kvantitativ innehållsanalys är det manifesta innehållet en bärande tolkningsram; alltså det som tydligt går att utläsa ur texten (Nilsson, 2013;122). Som tidigare nämnt valde jag att koncentrera mig på texter där det framför allt explicit handlar om samer. Jag tittar också främst på de texter där det finns ett samiskt huvudfokus. Detta minskar risken för att jag gjort en subjektiv tolkning av det material jag inhämtat. Däremot innebär denna synvinkel också att vissa aspekter och artiklar går förbi min undersökning. Det finns flera texter som behandlar samer där etnicitet inte framgår, men som ändå, till viss del, kunde tolkas med hjälp av kontexten. Om texten inte uttryckligen benämnde samer direkt, eller om det på något sätt inte tydligt framgick att det handlade om samer i sammanhang av samisk kultur eller samiska intressefrågor, är texten inte aktuell för undersökningen.

När inte texten i sig kunde ge all information, fick ibland även rubriken stå för det manifesta innehållet. Ett exempel är artikeln *Samer går till attack mot trafikverket* (NSD, 15-02-20). Denna nyhetsartikel berättade om en sameby som riktat kritik mot Trafikverket för att renhjordarna i hög utsträckning blir påkörda av tåg. I denna artikel fanns en företrädare för en sameby som inte explicit benämndes som same, men som talade för den grupp av människor som rubriken benämnt som samer. På detta sätt kodades denna aktör som same. Ett annat exempel är politikern Göran Persson, som dök upp i en artikel. Hans etnicitet kodades som "framgår ej" eftersom att hans etnicitet inte på något sätt framhölls i texten. Den primära tanken bakom detta utförande ligger i att läsaren inte nödvändigtvis har förkunskaper om samer som behövs för att förstå kontexten. Exempelvis kanske inte läsaren vet om att det endast är samer som får bedriva renskötsel i Sverige.

Ett hinder som jag stötte på var förhållningssättet till personporträtt. Till exempel valde jag att inte koda vissa artiklar om Maxida Märak, aktivist, skådespelare och hiphopartist, samt Jon Henrik Fjällgren, en artist som fick stor uppmärksamhet kring Melodifestivalen 2015. Även om dessa artiklar behandlar två individer som båda definierar sig som samer och där deras samiska bakgrund till en viss del framgår i texten, togs de inte med eftersom huvudfokus låg på aktuella spelningar, andra artister runt omkring dem eller på deras framförande och produktion av musik. Däremot undersökte jag de personporträtt av dem som både hade fokus på musiken, privatlivet och vikten av den samiska identiteten.

Sättet jag arbetat på innebär att det inte varit möjligt att registrera vilken etnicitetstillhörighet en textaktör har på ett helt tillförlitligt sätt. Det kan mycket väl vara så att någon aktör är same, men ändå har blivit kodad som "annan" eller "framgår ej" eftersom att det varit omöjligt att

urskilja. Däremot har de manifesta innehållen jag tagit del av, bland annat rubriker tillsammans med kontexten, eller sättet någon talat om samiska frågor på, oftast varit tillräckliga för att kunna sortera i texterna på ett relativt tillfredsställande vis.

För kvantitativa studier är generaliserbarhet ett centralt och återkommande tema (Nilsson, 2013;119). Denna studie räcker inte till för att dra några generella kopplingar till andra tidningar eller andra medier jag inte undersökt. För det skulle jag behövt använda mig av ett mer omfattande pressmaterial. Däremot kan resultaten sättas i relation till tidigare forskning och på så sätt visa upp en viss överförbarhet till de medier som tidigare undersökts. Vid användandet av mediearkivet Retriever är det också viktigt att ta till hänsyn att allt material inte publiceras där (Nilsson, 2013;132). Det kan alltså finnas ytterligare pressmaterial som jag inte har täckt med denna undersökning.

6. Resultat

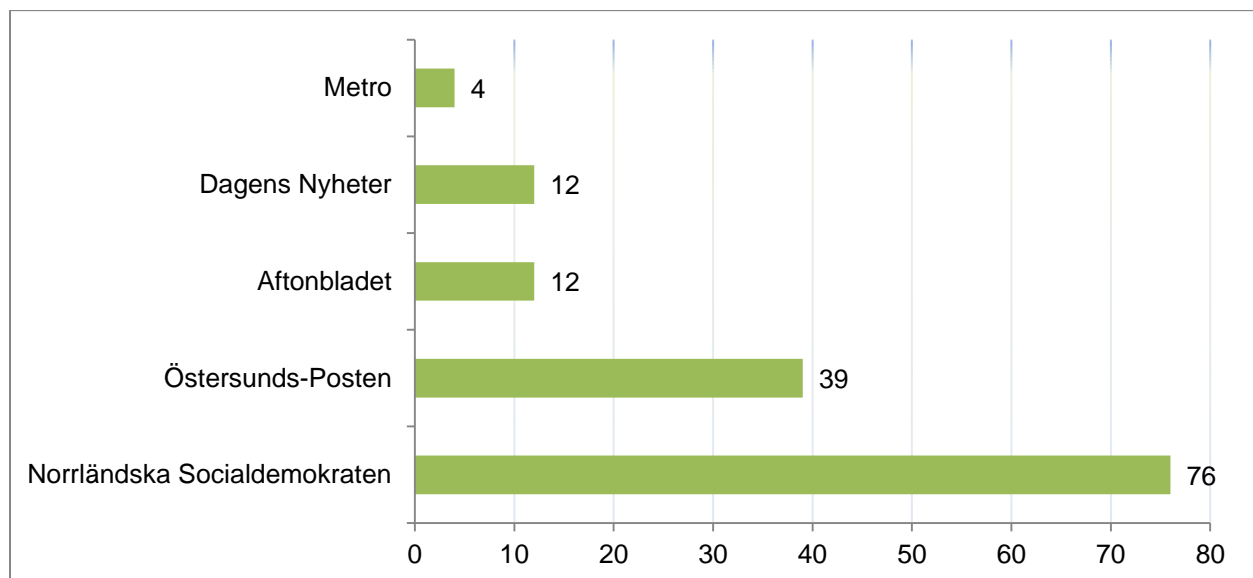
I detta kapitel besvaras uppsatsens tre frågeställningar med hjälp av resultatet från de undersökta artiklarna.

6.1 Samernas synlighet i pressen

Totalt har 143 artiklar som behandlar samer, eller med ett totalt samiskt huvudfokus, undersökts från 1 januari till 31 december 2015. Den period där samerna uppmärksammades mest var i februari med 27 artiklar. Till synes var anledningarna dels den samiska nationaldagen som infaller den 6 februari varje år, men också intresset för den samiske artisten Jon Henrik Fjällgren som röjde framgångar i Melodifestivalen mot slutet av månaden.

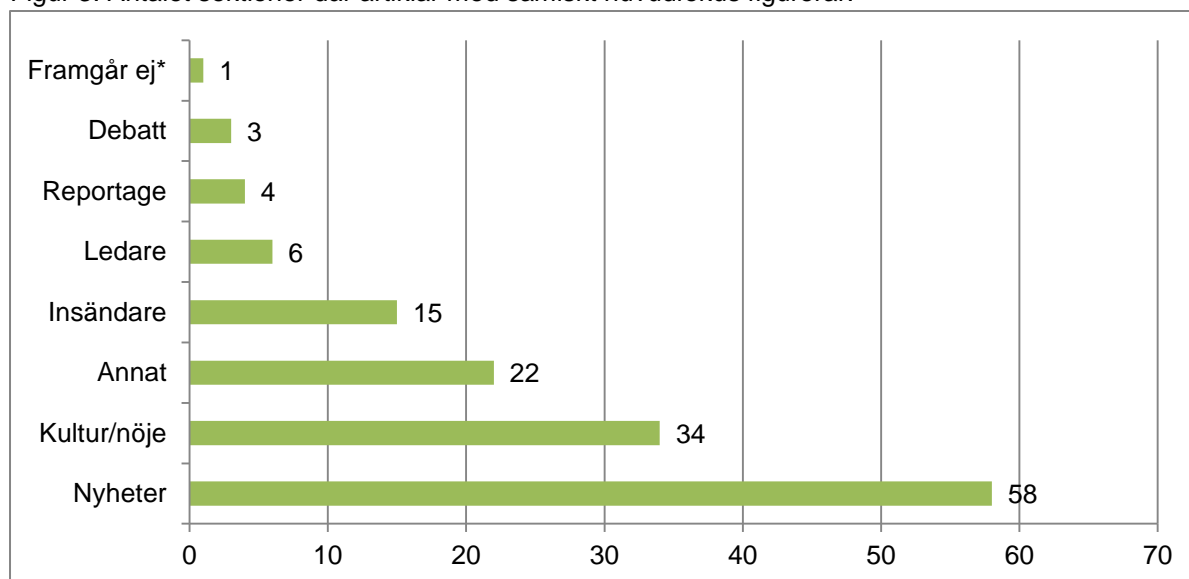
Den tidning som rapporterade mest kring samerna var *Norrländska Socialdemokraten* med 76 artiklar (53 procent). Därefter följde *Östersunds-posten* med 39 artiklar (27 procent). Nämnvärt är att redaktionerna för dessa två landsortstidningar befinner sig i delar av det område som traditionellt befolkats av samer - Sápmi. Storstadstidningarna publicerade klart färre texter. I *Aftonbladet* och i *Dagens Nyheter* var antalet artiklar lika många, med tolv texter i vardera (8 procent för respektive tidning). *Metro* var den tidning som publicerade minst artiklar om samer med fyra texter (3 procent).

Figur 2. Antalet artiklar fördelade på tidningstitlar.

Samerna skildras framför allt i tidningarnas nyhetssektioner, följt av kultursidorna, som framgår av figur 3. Det är också texterna i dessa sektioner som hamnar på tidningarnas förstasidor.

Figur 3. Antalet sektioner där artiklar med samiskt huvudfokus figurerar.

*I det fall där sektionen inte framgick kom jag ej åt artikeln i dess fulla form, utan endast som webbtex. Därmed blev variabeln okodbar.

Generellt hamnade dock artiklar med samiskt huvudfokus relativt sällan på tidningarnas förstasidor. NSD hade, med sina arton hänvisningar, betydligt flest förstasidor relaterade till de undersökta artiklarna. ÖP publicerade nio texter, AB tryckte två stycken och Metro tryckte en text. I DN stod dock samiska frågor aldrig som förstasidestoff.

Både antalet artiklar och antalet förstasidor, pekar på att samiska frågor var högre prioriterade i landsortspressen som befinner sig i de norra delarna av landet, än i den Stockholmsbaserade storstads- och kvällspressen.

6.2 Huvudteman i pressen

Tabell 1. Teman på artiklar. Varje artikel har kodats med ett huvudtema vardera.

Huvudtema	Antal artiklar	Procent av artiklar
Sociala frågor	43	30
Kultur/konst/musik	36	25
Näringsliv	9	6
Annat	6	4
Mark	6	4
Rennäring	5	4
Politik/Sametinget	5	4
Språk	5	4
Politik/lagstiftning	4	3
Rennäring/politik	4	3
Jakt/fiske	4	3
Hälsa	4	3
Miljö	3	2
Skola/utbildning	3	2
Brott	2	1
Samiska nationaldagen	2	1
Politik	1	1
Turism	1	1
Totalt	143	100

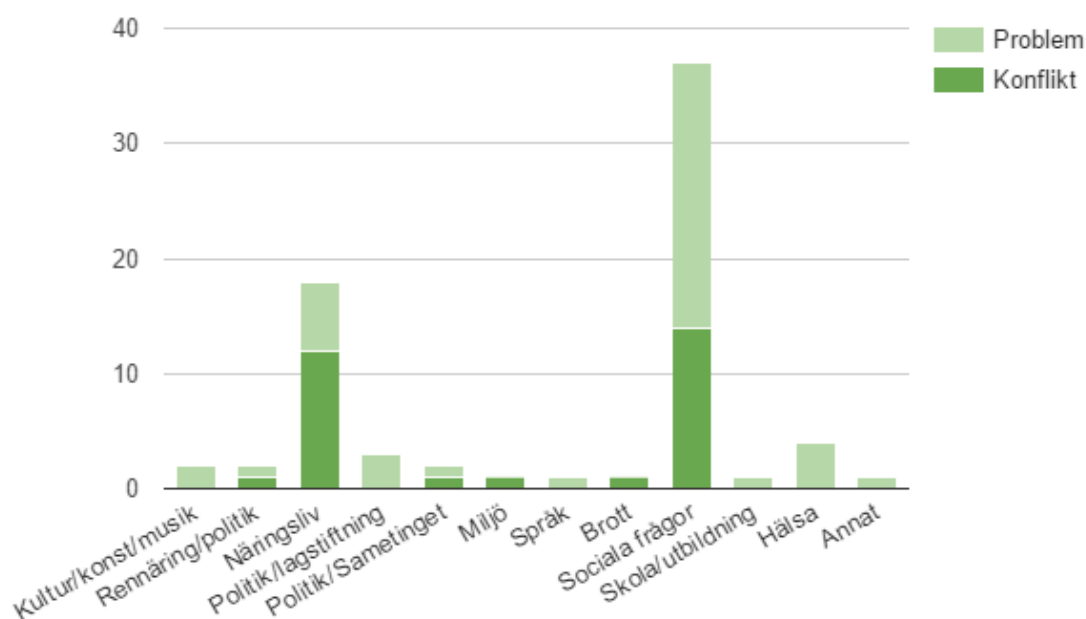
Det mest framträdande temat är *Sociala frågor* som återges i 43 av artiklarna och som utgör nästan en tredjedel av det publicerade materialet (30 procent). Här berördes främst samernas rättigheter som urfolk och diskriminering mot samerna.

Efter Sociala frågor följer *Konst/kultur/musik* i 36 artiklar (25 procent). Den tredje största kategorin, *Näringsliv* som återfinns i nio av artiklarna är, för denna uppsats uppbrutet i olika teman och därför hör också frågor som jakt/fiske, rennäring och markfrågor hit. Utifrån detta perspektiv speglas aspekter av Näringsliv i 24 av artiklarna (ca 17 procent). Inom Näringslivet tog nio artiklar framför allt hand om frågor som berörde bygget av en gruva och ett vattenkraftverk, men också byggandet av ett samiskt center. Sex artiklar inom Näringslivet handlade om markfrågor och fem tog upp rennäringen. Slutligen låg fyra av artiklarnas huvudfokus på jakt; framför allt björn- och vargjakten.

6.2.1 Konflikter och problem

Öhman som studerat pressmaterial från 2010, visade att pressen frekvent satte samiska frågor i relation till konflikter och problem. Precis som Öhmans resultat från 2010, tar problem och konflikter tillsammans upp lite över hälften (51 procent) av de publicerade artiklarna även under 2015. 30 av artiklarna med samiskt fokus behandlar konflikter. Konflikterna återfinns framför allt i nyhetssidorna med 20 konfliktinslag, respektive åtta inslag i sektionen Insändare. Sociala frågor, med samernas rättigheter i spetsen, samt näringslivet - först och främst rennäringen, men även mark- och jaktfrågor, är de ämnen som präglas allra mest av konflikter. Dessa ämnen är också de som tidigare påvisades som två av de mest frekvent rapporterade kring.

Figur 3. Antalet konflikter och problem fördelat på huvudteman.

I diagrammet har tema *jakt/fiske, mark* och *rennäring* slagits ihop med *näringsliv* och tillsammans bildat den egna kategorin *Näringsliv*.

Konflikter är ett återkommande tema och även om tidningarna behandlar och rapporterar kring olika konflikter, i olika fält, är ändå karaktären likartad. Majoriteten av dessa artiklar speglar förhållandet mellan samebyar, samiska organisationer och svenska och internationella myndigheter och företag. I temat *Näringsliv* byggde rapporteringen mestadels kring oenligheter eller tvister som kopplas till jakt, rennäringen och markfrågor. Till exempel handlade det om byggandet av gruvor på mark där renskötsel bedrivs (t.ex. NSD, 15-09-08), eller runt rovdjursdebatter (t.ex. ÖP, 15-03-11). Konflikter syns också i de sociala frågorna; här kring meningsskiljaktigheter om samernas rättigheter som urfolk och i statens agerande vid dessa frågor (t.ex. NSD, 15-06-03; AB, 15-06-26).

Problem syns i ännu högre utsträckning än konflikter. 43 artiklar är problembaserade och majoriteten finns, precis som konflikter, i sociala frågor och i näringslivet. Utöver detta fanns ett visst fokus också på hälsoproblem bland samer (t.ex. ÖP, 15-09-14; 15-02-19), och i problem med lagstiftningen vid mark- och jaktfrågor (t.ex. NSD, 15-06-15). Problem är också, precis som konflikter, mest framträdande i tidningarnas nyhetssektioner (34 procent), men återfinns också framför allt i tidningarnas ledare och i insändare.

Att visa på hur samerna är drabbade av problem, eller hur samerna "attackerar" myndigheter och dylikt, utgör också innehållet i majoriteten av de artiklar som hamnar på tidningarnas förstasidor. Av de totalt 30 gånger som samerna funnits på förstasidorna till tidningarna, har de artiklar som behandlar konflikter och problem varit rubrik 17 gånger (ca 56 procent av förstasidorna).

6.3 Aktörer som syns i artiklarna

I de undersökta artiklarna beskrevs nästan aldrig någon som svensk. Däremot gjordes ofta en skillnad mellan samer, andra etniciteter och minoritetsgrupper. Det finns många exempel där människor tillskrivs den samiska identiteten med benämningar som “den samiske aktivisten” eller “[...] är same och renskötare”. Andra etniska identiteter benämndes också i många fall explicit i texterna, bland annat via uttryck som “[...] är inte same utan Komi, ett annat renskötande folkslag”, och “hans norska kollega”, eller “den irakiske författaren [...]”. Endast i ett enstaka fall gick det att utläsa en tydlig svensk etnicitet på en aktör. Den påtagliga skillnaden mellan hur samer och andra etniciteter benämns gentemot resten av befolkningen, pekar på att majoritetssamhället står för det normativa. Här har etniciteten ingen central betydelse för sammanhanget. Det var snarare kontexten, eller yrkesrollen de framträdde i som gjorde det möjligt att avgöra huruvida de var samer eller inte. Dessa aktörer beskrivs därför som icke-samiska i denna uppsats.

Tabell 2. Antalet textaktörer fördelade efter etnicitet och roll.

Aktörsroll	Samisk	Aktörsroll	Icke-samisk
Kulturperson	49	Kulturperson	23
Företrädare för organisation	16	Politiker	21
Företrädare för sameby	14	Företrädare för myndighet	21
Privatperson	12	Företrädare för organisation	18
Politiker	9	Sakkunnig	15
Företrädare för myndighet	6	Annan*	12
Renskötare	6	Företrädare för företag	11
Annan*	5	Privatperson	10
Företrädare för företag	4	Renskötare**	1
Sakkunnig	4	Företrädare för sameby	0
Totalt	125	Totalt	132

*Präster, frilansare, kockar eller aktörer som bara benämndes vid namn och inte hade en tydlig roll i sammanhanget.

**Endast samer får äga och ta hand om renar enligt Sveriges lag. Detta handlade om en man i Ryssland som framställdes som Komi, en annan grupp av renskötande människor.

Tidigare forskning har visat att medierna inte ger en lika nyanserad bild av personer inom etniska minoritetsgrupper som av människor i det övriga samhället (se Ledman, 2012; Hultén, 2009).

Denna undersökning visar på liknande resultat. Totalt fanns 257 aktörer i de 143 artiklarna (se tabell 2). Samiska personer stod för cirka 49 procent av dessa aktörer.

Det allra vanligaste framträdandet i texterna gjordes av samiska kulturpersoner. I tidningarna under 2015 stod samerna som kulturpersoner i nästan 40 procent av de sammanhang de framträdde i. Det handlar främst om personer som framträder som konstnärer, kulturaktivister och artister. Dessa personer framhävs ofta för sina insatser i att lyfta fram samiska rättigheter, den samiska historien och för att de skapar medvetenhet kring samerna med hjälp av sitt skapande.

Det är ett långt avstånd till andra framträdanden som görs av samer. När samerna inte representeras som kulturpersoner, finns de med i pressen som företrädare för organisationer (12 procent) eller företrädare för samebyar (11 procent).

Icke-samers roller tar mycket jämnare fördelning än vad samers gör. De stod för majoriteten av de representationer som gjordes i pressen (51 procent). Icke-samerna var också främst representerade som kulturpersoner, dock endast i 17 procent av alla roller de tog.

Elitroller är mer förekommande bland icke-samer än för samer. Ett exempel är den höga andelen icke-samiska politiker som framträder mer än dubbelt så många gånger som samiska politiker. De icke-samiska personerna stod också som företrädare för myndigheter, organisationer och företag i större utsträckning än vad samerna gör. Icke-samiska företagsledare syntes 11 gånger, medan samiska företagsledare endast syntes 4 gånger. Icke-samer framträder också i högre grad som sakkunniga i samiska sakfrågor. Icke-samer med expertisbakgrund framträder ungefär tre gånger så mycket som samiska sakkunniga.

Ser man till könsfördelningen, förekommer samiska kvinnor förekommer som synliga aktörer mindre frekvent än samiska män, däremot är fördelningen ganska jämn. I texterna syns 61 kvinnor, respektive 63 män. Samiska kvinnor stod för 30 av de 49 kulturpersonerna med samisk bakgrund (61 procent). Majoriteten av de samiska politikerna var också kvinnor (5 av totalt 9 politiker, 56 procent).

6.4 Aktörer som uttalar sig

Av de 257 aktörerna i artiklarna, var det 175 personer som gjorde sina röster hörda; antingen via direkta uttryck i texten, eller genom att de citerats från tidigare tillfällen. Tidigare forskning har visat att majoritetsgruppen oftast är den som får göra sin röst hörd i medierna (se Piätikäinen & Hujanen, 2003; Öhman, 2011). Så är även fallet mellan icke-samer och samer i denna undersökning (se tabell 3). Samiska röstkällor stod för 76 av alla röster (43 procent). Störst plats tar icke-samiska röstkällor som utgjorde 99 röster (57 procent).

Tabell 3. Antalet aktörer som framträder med röst, fördelat på roll i texterna.

Aktörsroll	Samisk	Aktörsroll	Icke-samisk
Kulturperson	23	Företrädare för myndighet	18
Företrädare för organisation	13	Företrädare för organisation	18
Företrädare för sameby	14	Sakkunnig	16
Politiker	8	Företrädare för företag	15
Företrädare för myndighet	5	Politiker	14
Företrädare för företag	4	Annan*	9
Sakkunnig	3	Privatperson	8
Privatperson	3	Kulturperson	5
Annan*	2	Renskötare**	1
Renskötare	1	Företrädare för sameby	0
Totalt	76	Totalt	99

*Präster, frilansare, kockar eller aktörer som bara benämndes vid namn och inte hade en tydlig roll i sammanhanget.

**Endast samer får äga och ta hand om renar enligt Sveriges lag. Detta handlade om en man i Ryssland som framställdes som Komi, en annan grupp av renskötande människor.

Precis som samerna oftast figurerade i tidningarna som kulturpersoner, blev de också oftast hörda i denna roll. Detta skiljer sig avsevärt från icke-samerna i texterna där majoriteten också representerade kulturpersoner. När icke-samerna hörs, står de i allt högre grad som företrädare för myndigheter och organisationer; exempelvis för svenska staten, kommuner och landsting. Icke-samer uttalar sig också nästan dubbelt så mycket som politiker, än vad samerna gör.

Även om antalet icke-samiska politiker som uttalar sig är större i jämförelse med samiska politiker, är de dock en mycket mindre del i förhållande till gruppen (totalt uttalade sig 14 av 21 icke-samiska politiker). Ser man till antalet samiska politiker som fanns med i texterna (totalt 9) uttalar sig majoriteten av dessa (8 stycken). Detta tyder på att de samiska politikerna haft ett visst inflytande i texterna som de figurerar i, även om de icke-samiska politikernas ord tar störst plats i alla texter sammanlagt.

Samiska män uttalar sig mer än samiska kvinnor. Av de 61 samiska kvinnorna, är det 40 som uttalar sig i texterna. Av de samiska männen är det 46 som uttalar sig av totalt 63 stycken.

6.5 Artikelförfattarna

Av de 143 artiklar som samlats in, var fyra texter hämtade från TT. Det var tydligast i ledarsidorna och framför allt i insändarsektionen, vem som stod för åsikter gällande samiska

sakfrågor. I tre av de totalt sex texter där författaren kodats som “annan författare” gjordes tydliga särskiljningar mellan sameer och icke-sameer (se tabell 4).

Det framgick endast en gång att en same varit den som uttalat sig som författare. I detta fall handlade det om en insändare där författaren skrev om hur “vi sameer” måste vidta åtgärder mot inflyttningen av svenskar i Sápmi. I övrigt var det endast möjligt att se att en icke-same författat artiklarna genom artiklar som handlade om hur författaren besökt Sápmi och upplevt samernas kultur, eller där insändaren framförde klagomål på “deras [samernas]” anspråk på mark och platsnamn. En författare i en ledare talade också om rasismen mot sameer på den plats han vuxit upp, från ett utomstående perspektiv. I övrigt var resten av de 133 artiklarnas författares etnicitet inte möjliga att urskilja eftersom de själva inte var drivande aktörer i texten och endast presenterades med namn, vilket jag ej drar några slutsatser av.

Tabell 4. Antalet artikelförfattare fördelat över källa.

Källa	Antal författare
Framgår ej	132
Annan författare	6
TT	4
Samisk författare	1
Totalt	143

7. Analys/diskussion

I detta kapitel sätts resultaten av undersökningen i djupare relation till tidigare forskning och diskuteras utifrån det teoretiska ramverket.

7.1 Händelser i närområdet

En klar majoritet av rapporteringen kring samer fanns i landsortspressen *Östersunds-posten* (ÖP) och i *Norrländska Socialdemokraten* (NSD). I *Dagens Nyheter* (DN), *Metro* och i *Aftonbladet* (AB), som har sina säten i Stockholm, publicerades endast 20 procent av alla artiklar under 2015. Detta skulle kunna bero på att de flesta sakfrågor eller konflikter som berör samerna, har en tyngd eller utspelar sig geografiskt i de områden som tidningarna befinner sig i. Det syns på de huvudämnen som dominerar i pressen. Bland annat kopplades sociala frågor och näringslivet oftast till samernas rättigheter som urfolk, rätten till mark, rennäring och till jakt. Dessa händelser utspelade sig främst i områden i de norra delarna av Sverige. Kulturdelarna som också dominerar pressens innehåll rapporterade främst kring evenemang och kulturpersoner som befann sig geografiskt nära. De geografiskt nära händelserna skulle kunna vara billigare att bevaka, men också vara av större intresse för publiken eftersom de berör personer i närområdet (Strömbäck, 2014;164).

Det är också i de geografiskt nära tidningarna som samerna främst hamnar på förstasidan. Enligt Hvitfelt (1985) hamnar händelser som utspelar sig på kort avstånd från mediernas spridningsområde på förstasidan, men också genom den relevans och viktighet de har. Att storstadstidningarna nästan aldrig satte samerna på framsidan kan därför betyda att samiska sakfrågor inte är särskilt prioriterade eller relevanta för de södra delarna av landet. I de fall händelser av samisk karaktär hamnade på förstasidan i dessa tidningar, var det publikens intresse för Jon Henrik Fjällgren i Melodifestivalen som stod i fokus (se AB, 15-03-13; AB, 15-02-21). Det handlade också om samernas nationaldag, då samisk matlagning blev förstasidestoff i *Metro*. Dessa aspekter skulle kunna betraktas som avvikelser och som därför hamnade på förstasidan (Hultén, 2009;35). Vi har artisten från en liten by i Norrland som slog igenom med sin jojk i ett nationellt TV-program, eller en spännande matkultur som upplevs exotisk.

7.2 Rapporteringen kring samer

Resultatet från denna undersökning visar att representationen av samerna i pressen till stor del är av en homogen karaktär. Det vanligaste återkommande temat i pressen är sociala frågor. Tillsammans, handlade totalt 30 procent av alla inslag med samiskt huvudfokus om samernas

rättigheter som urfolk, utanförskap och rasism. Sociala frågor var tätt följt av temat kultur/konst/musik (25 procent av alla inslag). Även i dessa sammanhang finns ett fokus på sociala frågor. Till exempel lyfter pressen fram konst och artister som fokuserar på samernas kamp och på historien av förtryck mot samer. Med totalt 15 aktörer, är kulturpersoner de som dyker upp i sociala frågor allra mest. Det tredje största ämnet är näringslivet med renskötsel, mark och jakt i spetsen. Tillsammans utgör dessa näringslivsfrågor 17 procent av alla teman.

Att sociala frågor blivit det mest frekvent förekommande ämnet kan vara ett resultat av att samers rättigheter och ett arbete för att motverka rasism mot samer, står på den politiska agendan just nu (Regeringskansliet, 2015). Det är således ett aktuellt ämne som berör både samer och elitpersoner och får ett nyhetsvärde. Sociala frågor innefattar också ämnen som kan tänkas ha ett starkt värde i förhållande till hur det kan gestaltas i pressen, exempelvis via konflikter. Jag återkommer till detta ämne i ett senare skede.

Enligt Lasko (2006) finns en samhällelig bild av samerna som ett folk som strider för sina rättigheter. Att sociala frågor är ett återkommande tema som dyker upp i kulturdelarna som är det näst största temat, skulle kunna tyda på att bilden av samer i kamp om rättigheter förstärks i flera delar av tidningarna. Resultatet skulle också kunna indikera på att samiska rättigheter och rasismen mot samer är ett viktigt inslag som kan behöva belysas i flera områden, som en del av att skapa uppmärksamhet.

7.3 Samernas roll i pressen

I tidningarna var de allra vanligaste aktörerna personer utan samisk bakgrund. De stod för 51 procent av alla representationer som gjordes i pressmaterialet (132 av totalt 257 aktörer). Med resultatet går det inte att dra tydliga slutsatser huruvida samerna är underrepresenterade i pressen, skillnaderna är inte avsevärt stora. Resultatet indikerar dock på att samerna representeras mindre i samiska sakfrågor i förhållande till andra grupper av människor. Detta är jämförbart med tidigare forskning om samer i medierna, men också representationen av etniska minoritetsgrupper generellt (se Öhman, 2011; Pietikäinen, 2000).

Tidigare forskning har också visat att politiker, både svenska och samiska, varit de dominerande grupperna i pressen (se Öhman, 2011). Resultatet av undersökningen visar dock en annan bild. Rollfördelningen mellan icke-samer är mer jämn än den mellan samerna. Majoriteten av samerna är representerade som kulturpersoner (ca 40 procent av alla roller). Detta är jämförbart med antalet icke-samiska kulturpersoner som också utgör majoritet i sin grupp - dock endast med 17 procent. Att samerna i första hand blir representerade som kulturpersoner kan te sig onaturligt med tanke på att sociala frågor är det dominerande temat. Som tidigare nämnt, kan

detta bero på att samer i kulturpositioner ofta får företräda dessa frågor. Artister, kulturaktivister och konstnärer belyser samiska rättighetsfrågor och den samiska historien med sina skapelser och aktioner.

I resultatet går också att se att samer i mindre utsträckning blev representerade som eliter, än vad icke-samer blir. Som exempel fann jag att det fanns mer än dubbelt så många icke-samiska politiker än samiska politiker. Samer var också mindre representerade som företagsledare, företrädare för myndigheter och organisationer och som sakkunniga än vad icke-samer var. Detta resultat pekar på samma sak som annan forskning gjort tidigare och verkar vara ett återkommande inslag för hur etniska minoritetsgrupper porträtteras (Pietikäinen & Hujanen, 2003; Öhman, 2011; Brattström & Lejdelin, 2014; van Dijk, 1991).

I Öhmans (2011) resultat gick det att utläsa att samiska kvinnor syntes mer än samiska män i pressen 2010. I resultaten för denna uppsats syns och hörs dock samiska kvinnor mindre än samiska män. Däremot är samiska kvinnor de som främst representerar kulturpersonerna (61 procent), och de samiska politikerna (56 procent). Resultatet indikerar på att samiska kvinnor är den grupp som gör flest framträdanden i det ämne som tidningarna behandlar mest. Detta går i linje med Ledmans forskning kring samiska kvinnor som visat att kvinnorna är de som skapar kulturdebatt genom att lyfta fram samisk historia via litteratur, konst och film (Ledman, 2008;208). Att samiska kvinnor är mer utmärkande än män i politik kan också bero på att det numera finns fler samiska kvinnor i centrala politiska positioner (Öhman, 2011;39).

7.3.1 Att höras eller inte höras?

Piätikäinen och Hujanen (2003) har visat att medlemmar ur den samiska gruppen ofta står som åskådare och inte tillskrivs en aktiv roll i medierna. I undersökningen har jag tittat på artiklar som berör samerna, där samiska sakfrågor står i fokus. Precis som Piätikäinen och Hujanen tagit upp tidigare, är det inte samerna som får det största utrymmet i dessa sakfrågor. Min undersökning kan inte påvisa vem som är den huvudsakliga aktören i texten och därmed innehar den starkaste rösten. Däremot visar resultatet att icke-samers röster tar mest *plats* i pressen med 99 röstkällor gentemot samiska röstkällor som utgjorde 76 stycken. Personer utan samisk bakgrund uttalar sig i också i högre utsträckning i elitroller än vad samer gör, så som politiker, företagsledare och sakkunniga.

Ett exempel är artikeln *Det kan hända att staten provocerar* (NSD, 15-05-27) där endast en ordförande från ett sameparti blivit intervjuad. Resten av rösterna kom från ett statligt ombud, en advokat och en justitiekansler, alla från majoritetssamhället. Det är också vanligt att någon form av problem som berör samer blir ett huvudämne, men att problemet endast diskuteras av icke-

samer i högre roller, exempelvis politiker. I artikeln *Besked om Kallak dröjer* (NSD, 15-12-30) lyfts en konflikt mellan en sameby och staten i fråga om en gruva som ska byggas. Här får samebyn ingen röst alls; de tar en passiv roll och deras aktioner beskrivs endast, medan de som är drivande och intervjuas i texten tar roller som länsråd, näringsminister, kommunalråd och pressekreterare.

Brune (2007) menar att ju mer en grupp av medborgare stängs ut från medierna, desto mer förstärks denna grupps maktlöshet. Att röster från personer med samisk bakgrund inte är lika framträdande som personers med icke-samisk bakgrund, skulle kunna tyda på att pressens rapportering framför allt är vinklad utifrån majoritetssamhällets värderingar och åsikter. Detta är vanligt vid rapportering kring etniska minoritetsgrupper och sätter en definition på “de andra” och “oss” (van Dijk, 1991;21).

Det är antagligen inte avsiktligt av journalisterna att göra en sådan särskiljning mellan samer och icke-samer, utan snarare ett resultat av hur de traditionella kriterierna för vad som blir nyheter ser ut. Enligt Piätikäinen (2003) ger journalisterna oftast företräde till personer som snabbt kan nås. De nyheter som blir publicerade är också de som behandlar eliter, eller kända och mäktiga personer (Strömbäck, 2014;164). Det skulle kunna ge en förklaring till varför icke-samer i stor mängd blir utmålade som politiker och företagsledare, men också varför samer i första hand blir uppmärksammade som kulturpersoner med högt inflytande på den samiska kulturen.

7.4 Samerna som “de andra” i pressen

Coleman och Ross (2010) resonerar kring att medierna har ett sätt att ge privilegier till “människor som oss” och att det finns en tendens till att utesluta och marginalisera det som inte känns familjärt. Resultatet i denna uppsats har visat att samerna inte hördes och syntes lika mycket som icke-samer. I tidningarna 2015 stod icke-samer för majoriteten av de representationer som görs när samiska sakfrågor behandlas. Det är denna grupp som utgör normen och det syns bland annat i hur samer, men också i hur andra etniska grupper, tillskrivs en etnicitet- och kulturmarkör.

I artiklarna beskrevs aldrig någon person med markören “svensk”, även om det i vissa fall framgick av kontexten. Istället var det rollen som denne framträdde i som utgjorde den beskrivande delen, exempelvis “kulturministern”, “informationsdirektören”, “justitiekanslern” eller “kommunfullmäktige”. Det tyder på att det inte är nödvändigt att berätta huruvida någon är svensk i pressen, det finns en redan en förförståelse. Däremot måste det som avviker normen förklaras närmare, genom tydliga markörer. Samer beskrevs ofta utifrån sin kulturella eller etniska bakgrund: det kunde handla om “samebarn”, “samen och renskötaren”, “den samiske

aktivisten”, “samisk kreatör”. Även samernas verksamheter och kultur tilldelades tydliga begrepp så som “samisk förskola”, “samisk konst”, “samisk girlpower” och “samepolitik”.

Resultatet skulle kunna peka mot Hulténs (2008) tankar om att det finns en nationell gemenskap i den svenska journalistiken, där kulturell delaktighet och folkgemenskap knyts ihop. Genom att tydligt markera andra etniciteter och låta personer som står utanför dessa identiteter representeras mest, kan pressen skapa gemensamma referensramar för det avvikande och det normativa. Detta förhållande mellan de olika grupperna kan skapa “de andra” - samerna och andra etniska grupper, “vi” - icke-samerna eller majoritetssamhället. Eftersom majoritetssamhället syns och hörs mest, tar personer härifrån den identifierande rollen. Ett exempel skulle kunna vara att den “samiska konsten” inte är samma sak som “konst” i andra sammanhang. “Samisk konst” är gjord av en same, tillhörande en annan grupp och “konst” är producerad av någon i den nationella gemenskapen. I det sistnämnda finns redan en nationell införståddhet, som inte behöver förklaras närmare.

7.5 Den samiska kampen

De undersökta tidningarna visar upp inslag av vad Lasko (2006) hävdar; att det idag finns en samhällelig föreställning om att samer är “en problematiserad befolkning som slåss för sina rättigheter på urminneshävd”. I pressen under 2015 fanns ett tydligt fokus på problem och konflikter som på flera sätt berör samernas kamp för rättigheter som urfolk, men också rättigheter till mark och till renskötsel. Det rapporteras kring problem med utanförskap och rasism. Majoriteten av konflikterna och problemen återfinns i det mest framträdande temat, sociala frågor. I sociala frågor står konflikter för ungefär 33 procent av innehållet och problem för 53 procent. Näringslivet kantras också av dessa aspekter. Hälften av frågorna som berör näringslivet behandlar konflikter och problem står för 25 procent av innehållet. Konflikterna är lika fördelade i områden som handlar om jakt och fiske, rennäringen och markfrågor. Problem syns främst i markfrågor och i artiklar som behandlar samers ökade ohälsa. Resultatet tyder på att tidningarna är oförmögna att rapportera kring viktiga samiska frågor som dessutom finns på den politiska agendan utan att låta dessa frågor framträda i konflikt och problem.

Sett över alla de undersökta ämnesområdena och tidningarna 2015, präglades över hälften, eller mer än varannan av alla de inslag i tidningarna som berörde samerna, av konflikt och problem. Majoriteten av konflikter och problem befann sig i tidningarnas nyhetssektioner. Dessutom stod majoriteten av dessa artiklar för förstasidorna i tidningarna (ca 56 procent). Detta går i linje med de traditionella nyhetskriterierna. Strömbäck menar att de händelser som framför allt blir nyheter är de händelser som kan bedömas efter graden av konflikt (Strömbäck, 2014;150). Dessutom

skriver Cottle att etniska minoritetsgrupper oftast blir representerade i ämnen som berör sociala problem (Cottle, 2000;38). I detta ljus, är det inte förvånande att samerna representeras utifrån konflikter och problem. Van Dijk (2000) menar också att det finns ett intresse för negativa attityder runt minoriteter hos medieanvändarna, vilket skulle kunna vara av ytterligare betydelse. Ju mer intresse det finns för en händelse, desto större chans är det att den ska publiceras som en nyhet (Strömbäck, 2014;150).

Att samiska frågor så ofta speglas i nyheter om konflikter, skulle också kunna bero på att medierna prioriterar de frågor som har med "människor som oss" att göra (Allan, 1999;63). Konflikter berör inte bara det samiska samhället. De berör också personer som är mer benägna att finnas i samma kulturella värld som både journalister och tidningarnas läsare. Ju mer en händelse speglar det avvikande, men även går i linje med journalisternas och publikens värderingar, desto högre chans har händelsen att bli en nyhet (Hultén, 2008;35). Sociala frågor, som ett exempel, berör politiker från majoritetsgruppen. Näringslivet, med mark- och jaktfrågor, gruvbyggen och rennäring berör både myndigheter, företag och privatpersoner från majoritetsgruppen.

Dessutom spelar det geografiska avståndet till tidningarna in. Som tidigare nämnt så verkar intresset för samiska sakfrågor framför allt finnas i landsortstidningarna i norra Sverige. Detta är också påtagligt ur konfliktperspektivet. En klar majoritet av alla inslag med konflikter återfinns i *ÖP* (8 inslag) och i *NSD* (20 inslag). *AB* och *DN* publicerade endast en konfliktorienterad text vardera, och i *Metro* fanns inga konflikter. Detta skulle kunna bero på att relevansen för dessa konflikter finns här, men också för, som Wilson och Gutiérrez (1995) menar det, att medierna ständigt bevakar samhället och söker efter "hot". Medierna lägger ofta ett fokus på problem som berör "oss" - alltså majoritetssamhället (van Dijk, 2000;37). "Hoten" som medierna bevakar och problemen som berör majoritetssamhället är till synes bara relevanta för en del av populationen. Exempelvis är inte en nyhet som behandlar en tvist mellan samer och ett företag som vill bygga en gruva, lika relevant för människor i Stockholm som för befolkningen i Jokkmokk där händelsen utspelar sig. Det handlar om korta geografiska avstånd till tidningarnas redaktioner, företag och mäktiga personer som finns i närområdets intresse.

Vad som dock är viktigt att ha i åtanke är att frågor som blir belysta av konflikter eller problem inte behöver vara negativa. Mina resultat räcker inte för att säga att konflikter och problem är negativa eller positiva. Jag kan bara indikera på att de *finns* i texterna. Sättet rubriker talar om vissa konflikter på med ordval som "samer rasar mot", eller "samer till attack" och teorin om att medierna letar efter "hot", antyder dock på en viss negativ spegling. Däremot kan problem som finns i Sociala frågor vara av vikt för att faktiskt belysa den problematiska historia som samerna gått igenom, eller den diskriminering som samerna utsatts för.

7.5.1 En konflikt är alla samers konflikt

När händelser som berör en sameby eller enskilda samer, skildras ur ett konflikt- eller problemperspektiv, får dessa personer ofta stå för den samiska befolkningen. Detta syns i artiklar med rubriker som *Samer till attack mot Trafikverket* (NSD, 15-02-20), *Nu överklagar samerna* (ÖP, 15-12-18), *Samer rasar mot stoppad skydds jakt* (ÖP, 15-11-09) eller *Samiska företrädare uppmanar till krafttag* (NSD, 15-03-25). Dessa artiklar handlar om personer med samisk bakgrund, som på något sätt sätts i motsatsförhållande till andra grupper. Med hjälp av rubrikerna påvisar kontexten hur dessa personer står för hela den samiska gruppen, även om det inte nödvändigtvis behöver vara så. En artikel beskrev hur en sameby och representanter från Svenska Samernas Riksförbund riktat kritik mot Trafikverket för hur renar ofta blir påkörda av tåg (NSD, 15-02-20). Denna kritik markerades som "samernas kritik" eller att "det är flera olika saker som fått samerna att reagera så starkt att de nu går ut i ett pressmeddelande".

Att pressen ibland generaliserar samiska personer och formar dem till en och samma grupp skulle också kunna ha med nyhetsvärderingen att göra. Strömbäck (2014) menar att händelser som kan förenklas och polariseras är allt mer sannolika att medierna rapporterar kring. Genom att ställa "samerna" mot företag och mäktiga personer kan en spännande berättarteknik skapas, som i sin tur skapar nyhetsvärde. Konsekvenserna kan dock bli att alla samer dras över en kant. Ekström et al (2008) resonerar kring hur händelser och personer tillskrivs betydelse och mening, beroende på hur dessa representeras i medierna. De byggstenar som används är betydande för hur betraktaren uppfattar det representerade. En ensidig representation där samerna ständigt kopplas till konflikter och problem, skulle alltså kunna betyda att samerna tillskrivs en viss uppfattning av pressens läsare. Denna bild behöver inte stämma överens med hur verkligheten ser ut. Däremot bär medierna en roll för hur publiken uppfattar samhällets värderingar och normer (Wilson, Gutiérrez, 1995). Genom att dessutom fånga in människor i gruppmarkörer, blir det påtagligt att representationer i pressen av en sameby eller enstaka individer, kan påverka hela det samiska samhället. Detta pekar också Hodkinson (2011) på, som menar att en generaliserad bild av en minoritetsgrupp i medierna kan bidra till generaliserade föreställningar i samhället och skapa en barriär mellan det övriga samhället och minoritetsgruppen. I en större utsträckning, skulle läsarna kunna bilda sig en uppfattning av att *alla* samer är i konflikt.

Van Dijk (2000) skriver att de flesta medieanvändarna i majoritetssamhället har liten tillgång till information om, eller få dagliga erfarenheter med etniska minoriteter. Om läsaren inte har den kunskap som behövs om samer för att förstå hur saker och ting hänger samman, skulle kontexten som medierna framställer samerna i, kunna vara betydande för hur samerna uppfattas av denne. Precis som Ledman (2012) argumenterar för, spelar negativa representationer ingen större roll för

det icke-samiska samhället eftersom att de ges mer utrymme i pressen, och representeras mer nyanserat än vad samerna blir.

8. Sammanfattning och slutsats

Syftet med denna uppsats var att undersöka hur samerna representeras i svensk press under 2015. Resultatet från denna studie visar att samiska sakfrågor, eller andra frågor med samiskt huvudfokus i högre utsträckning förekom i landsortstidningarna än i storstadspressen. Det tycks också finnas ett större intresse för samerna i tidningar från de norra delarna av Sverige.

De klart vanligaste sektionerna i tidningarna där samerna figurerade i, var i nyhetssidorna och i kulturdelarna. Tittar man till innehållet var sociala frågor, konst och kultur samt näringslivet de mest framträdande ämnesområdena.

Sociala frågor med samernas urfolksrättigheter och näringslivet med rennäring och mark- och jaktfrågor kantades ofta av konflikter. Problem, så som ohälsa bland samer, eller en problematisk lagstiftning stod också i fokus. Faktum är att lite mer än varannan artikel som publicerades i tidningarna tillsammans belyste samiska sakfrågor ur ett konflikt- eller problemperspektiv.

När personer med samisk bakgrund representerades i pressen syntes de främst som personer inom kultursektorn. Dessa personer framställdes som konstnärer, artister och aktivister som lyft fram samiska frågor. Det var också i denna roll som personer med samisk bakgrund främst kom till tals i. Andra större roller som samer fick ta var som företrädare för organisationer och som företrädare för samebyar. Dock i en mycket mindre utsträckning än de representerades som kulturpersoner.

Personer utan samisk bakgrund representerades i större roller, med jämnare fördelning, så som företrädare för myndigheter och organisationer, sakkunniga eller som företagsledare. Den mer jämna fördelning över rollerna som dessa personer fick och att de totalt syntes mer än personer med samisk bakgrund, tyder på att det icke-samiska samhället porträtteras mer nyanserat i pressen.

Samer tilldelas ofta en gruppmarkör som påvisar den etniska bakgrunden. Icke-samer representeras aldrig efter sin etniska bakgrund, såvida de inte tillhör en annan etnisk grupp som exempelvis "norsk" eller "tornedalssvensk". Istället var yrkestillhörigheten, eller verksamheten som personen tillhörde den framträdande beskrivningen. På så sätt syns en nationell sammanhållning i majoritetssamhället, som separerar "dem" och "oss".

När resultaten sätts i relation till tidigare forskning som studerat samer och andra etniska minoriteter i medierna, blir det påtagligt att konflikter och problem varit ett återkommande inslag i pressen när det gäller samiska sakfrågor och att majoritetssamhället varit den grupp som representerats mest i dessa sammanhang. Denna undersökning har uppvisat liknande resultat.

Varför samerna blir representerade på detta sätt, skulle kunna bero på det förhållningssätt som journalister har till att värdera vilka händelser och nyheter som ska publiceras. Framför allt är konflikter och problem av ett stort nyhetsvärde (Strömbäck, 2014;). Nyhetsmedier tenderar också till att skildra politiker och andra eliter, vilket kan förklara varför dessa är de mest framträdande. Till en viss mån finns också ett intresse för negativa attityder kring etniska minoritetsgrupper i samhället (van Dijk, 2000;37). Detta skulle kunna utgöra en grund i varför samer porträtteras i motsättningar och tvister i relation till företag, politiker och organisationer.

Slutligen formulerar också medierna för publiken vad som är normen, och skapar gemensamma tolkningsramar, gemensam kultur och identitet (Wilson, Gutiérrez, 1995; Hultén, 2008). De värderingar som medierna har, kan därför reflekteras i samhällets värderingar. Resultatet från denna undersökning har visat att personer med samisk bakgrund inte är lika framträdande som personer med icke-samisk bakgrund. Dessutom görs också generaliseringar i pressen där en same, eller en sameby får stå för "alla" samer. Ur denna synvinkel, skulle negativa representationer av konflikter och problem kunna innebära ett negativt synsätt på hela det samiska samhället från publikens sida.

Med tidigare forskning att luta sig mot, verkar det inte som att pressens representation av samer har förändrats något avsevärt under den senare delen av 2010-talet. Röster från eliter i majoritetssamhället är, precis som förr, de mest framträdande i tidningarnas innehåll. Teman som rättigheter, kultur och näringsliv står fortfarande i fokus. Samer syns och hörs minst i tidningarna och skildras i konflikter och problem. Det behöver dock inte betyda att allt innehåll är negativt. Att röster ur majoritetssamhället är framträdande i frågor som berör samer, skulle också kunna betyda att samiska sakfrågor till viss del finns på agendan och diskuteras.

Den traditionella nyhetsvärderingen kan alltså ligga till grund för hur samerna blir representerade i tidningarna. Medierna är också en av våra främsta arenor som hjälper oss att förstå samhället och dess värderingar och normer (Wilson, Gutiérrez, 1995). Med detta i åtanke, följer också ett ansvar för medierna för hur minoritetsgrupper framställs. Det krävs ett engagemang från tidningarnas redaktioner och en kritisk reflektion över det journalistiska arbetssättet för att lyfta fram och nyansera samerna i samma mån som personer från det övriga samhället. Om det görs, kan framtida representationer av samer och andra minoritetsgrupper bli mindre marginaliserade och minska distansen mellan "oss" och "de andra".

8.1 Förslag till vidare forskning

I efterhand har jag insett att den kvantitativa innehållsanalysen jag genomfört inte har varit en tillräckligt utförlig metod för att fånga upp alla de aspekter jag ville. Metoden fungerade bra för att svara på frågeställningarna, men när jag studerade vissa presstexter, fick jag någon gång utesluta vissa artiklar för att de inte alls gick att kategorisera enligt mina variabler.

Hade jag gjort om denna undersökning med en kvantitativ metod igen, hade jag antagligen utökat mina variabler; dels så att jag inkluderar huvudaktörer, men kanske också vilka ordval som görs. Detta hade jag också sammanfört med en kvalitativ analys. Jag anser att det hade gett mig ett mer nyanserat resultat.

Jag uppmanar därför till vidare forskning inom ämnet där både en kvantitativ och kvalitativ metod används. Ett förslag skulle vara att göra en närmare undersökning på hur mycket samer kommer till tals som journalister, författare till insändare eller som debattörer. Min egen undersökning räckte inte för att kunna dra tydliga slutsatser i detta område.

Ett annat område som verkar utforskat är allmänhetens opinion om samer i pressen. När jag undersökte de fyra tidningarna såg jag starka åsikter som berörde rennäringen och samernas rättigheter som urfolk. Dessa åsikter tog sig ofta uttryck i tidningarnas insändare. Dessutom har även regeringen relativt nyligen, gått ut med att det finns en uttalad rasism mot samer i tidningars kommentarfält på sociala medier. Detta skulle kunna utgöra ett underlag för vidare forskning, exempelvis med en kvalitativ metod, för att få fram mönster i människors åsikter om samer.

9. Referenser

- Allan, S. (1999). *News Culture*. Buckingham: Open University Press.
- Sveriges Radio. (2016). *Sverige får kritik i FN-rapport*. Hämtad 2016-04-04, från <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6400250>
- Sveriges Radio. (2003). *Underkänt betyg för svenska nyhetsmedier*. Hämtad 2016-04-05, från <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2327&artikel=306759>
- Brattström, S., Lejdelin, E. (2014). *Samer i Sveriges största nyhetsprogram – Hur den samiska minoriteten gestaltas i Rapport 1980-2014* (Kandidatuppsats). Södertörn: Institutionen för samhällsvetenskaper, Södertörns högskola.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder* (uppl. 2). Malmö: Liber
- Claesson, B. (Red.). (2001). *Samer och ursprungsbefolkningars rättigheter*. Göteborgs universitet: Centrum för värdegrundsstudier.
- Coleman, S., Ross, K. (2010). *The Media and the Public. "Them" and "Us" in Media Discourse*. Storbritannien: Wiley-Blackwell.
- Cottle, S. (2000). *Ethnic Minorities and the Media*. Philadelphia: Open University Press.
- Ombudsmannen mot etnisk diskriminering. (2008). *Diskriminering av samer - samers rättigheter ur ett diskrimineringsperspektiv*. Stockholm: DO.
- Ekström, M., Moberg, U., Bolin, G., Mral., B., Berglez, P., Olausson., U., Höjjer, B. (2008). *Mediernas språk*. Malmö: Liber.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Wägnerud, L. (2015). *Metodpraktikan* (uppl 4:1). Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Fuller, J. (1996). *News Values. Ideas for an information age*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Green, C. (2009). *Managing Lapponia. A World Heritage as arena för Sami ethno-politics in Sweden*. Institutionen för kulturellantropologi och etnologi: Uppsala Universitet.
- Hall, S., Evans, J., Nixon, S. (2013). *Representation* (uppl. 2). London: SAGE Publications Ltd.
- Hodkinson, P. (2011). *Media, culture and society: an introduction*. London: SAGE Publications Ltd.

Hultén, G. (2006). *Främmande sidor: Främlingskap och nationell gemenskap i fyra svenska dagstidningar efter 1945*. Stockholms universitet: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation.

Hultén, G. (2009). *Journalistik och mångfald*. Lund: Studentlitteratur AB.

Jordbruksdepartementet. (2004). *Samer - ett ursprungsfolk i Sverige*. Stockholm: Regeringskansliet.

Lacey, N. (1998). *Image and representation. Key concepts in Media studies*. New York: St. Martin's Press, Inc.

Lasko, K. (2006). Vem är same? *I&M: invandrare & minoriteter*. (2/06), s.24-26.

Ledman, A-L. (2012). *Att representera och representeras: Samiska kvinnor i svensk och samisk press 1966-2006* (Avhandling). Umeå: Institutionen för idé- och samhällsstudier, Umeå universitet.

Länsstyrelsen. (u.å.). *Sveriges nationella minoriteter*. Hämtad 2016-05-22, från <http://www.lansstyrelsen.se/Stockholm/Sv/manniska-och-samhalle/nationella-minoriteter/Pages/default.aspx>

McCombs, M. (2014). *Setting the agenda*. Cambridge: Polity Press.

McQuail, D. (2005). *McQuail's Mass Communication Theory* (uppl. 5). London: SAGE Publications Ltd.

Marainen, J. (2003). Samisk identitet. I Claesson, B. (Red.), *Samer och ursprungsbefolkningars rättigheter* (s. 219-226). Göteborgs universitet: Centrum för värdegrundsstudier.

Mundal, E., Rydving, H. (2010). *Samer som "de andra", samer om "de andra". Identitet och etnicitet i nordiska kulturmöten*. Umeå: Print & Media, Umeå Universitet.

Nationalencyklopedin. (u.å.). *Aktör*. Hämtad 2016-04-21 från <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/aktör>

Nationalencyklopedin (u.å.). *Problem*. Hämtad 2016-04-28 från <http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/problem>

Nilsson, Å. (2013). *Kvantitativ innehållsanalys*. I Ekström, M., Larsson, L. (Red.). *Metoder i kommunikationsvetenskap* (uppl. 2:4). Lund: Studentlitteratur AB.

Omama, L. (2013). *Ung same i Sverige. Livsvillkor, självvärdering och hälsa*. Umeå: Print & Media, Umeå Universitet. Institutionen för klinisk vetenskap.

Pietikäinen, S. (2003). Indigenous identity in print: representations of the Sami in news discourse. *Discourse & Society*, 14(5) 581-609. London: SAGE Publications Ltd.

Pietikäinen, S., Hujanen, J. (2003). At the crossroads of ethnicity, place and identity: representations of northern people and regions in Finnish news discourse. *Media Culture Society*, 25(2), 251-268. doi: 10.1177/01634437030252007

Quick Response. (2003). *Stereotyper påverkar nyhetsvärdering*. Hämtad 2016-04-05, från <http://web.comhem.se/helenawalter/artiklar/stereo.pdf>

Regeringskansliet. (2015). *Samerna - ett folk och ett urfolk*. Hämtad 2016-05-22, från <http://www.regeringen.se/artiklar/2015/06/samerna---ett-folk-och-urfolk/>

Regeringskansliet. (2015). *Samling mot rasism: Hatet mot samer*. Hämtad 2016-04-11, från <http://www.regeringen.se/artiklar/2015/12/samling-mot-rasism-hatet-mot-samer/>

Sápmi. (u.å.). *Antalet samer i Sápmi*. Hämtad 2016-04-25, från <http://www.samer.se/1536>

Sápmi. (u.å.). *Vem är same?* Hämtad 2016-04-15, från <http://www.samer.se/1147>

Skogerbø, E. (2000). *Samiske medier: Innhold, bruk og rammevilkår*. Oslo: Institutt for medier og kommunikasjon. Universitetet i Oslo.

SOU 2007:102. *Svenska nyhetsmedier och mänskliga rättigheter i Sverige: En översikt*. Stockholm: Edita Sverige AB.

Strömbäck, J. (2014). *Makt, medier och samhälle. En introduktion till politisk kommunikation*. Lund: Studentlitteratur AB.

TS Mediafakta. (2016). *Mediafakta & Upplagor*. Hämtad 2016-04-22 från <http://ts.se/>

van Dijk, T. (1991). *Racism and the Press*. London: Routledge.

Wilson II, C.C., Gutiérrez, F. (1995). *Race, multiculturalism, and the media: From mass to class communication* (uppl 2). London: SAGE Publications, Inc.

Åhrén, C. (2008). *Är jag en riktig same?* Umeå universitet: Print & Media.

Öhman, A. (2011). *De inhemska andra: representationer av samer i fyra svenska dagstidningar år 1970 och 2010* (Avhandling). Stockholm: Stockholms Universitet.

Appendix

Bilaga 1: Kodschema

V1 Löpnummer
siffra (1-)

V2 Tidningar

- 1 Aftonbladet
- 2 Dagens Nyheter
- 3 Metro (Riks, Göteborg, Stockholm, Malmö)
- 4 Östersunds-posten
- 5 Norrländska Socialdemokraten

V3 Datum (6 siffror) ex. 150216

V4 Förstasida

- 0 Framgår ej
- 1 Framsida med bild
- 2 Hänvisning
- 99 Förekommer ej

V5 Storlek på artiklar

- 0 Framgår ej
- 1 Uppslag
- 2 Helsida
- 3 Halvsida
- 4 Kvantssida
- 5 Åttodelssida
- 6 Tofteedelssida
- 7 Notis
- 8 Faktaruta
- 9 Sjätteedelssida

V6 Rubrik
(Rubrikens text)

V7 Sektion

- 0 Framgår ej
- 1 Debatt
- 2 Reportage
- 3 Nyheter

- 4 Kultur
- 5 Sport/idrott
- 6 Ledare
- 7 Insändare
- 99 Annat (tv-tablå etc.)

V8 Huvudtema

- 0 Framgår ej
- 1 Jakt/fiske
- 2 Mark
- 3 Kultur/konst/musik
- 4 Rennäring
- 5 Rennäring/politik
- 6 Näringsliv
- 7 Politik/Lagstiftning
- 8 Politik/Sametinget
- 9 Politik
- 10 Miljö
- 11 Religion
- 12 Språk
- 13 Turism
- 14 Sport
- 15 Brott
- 16 Sociala frågor
- 17 Skola/utbildning
- 99 Annat

V9 Konflikt/problem

- 0 Framgår ej
- 1 Konflikt
- 2 Problem
- 99 Annat

V10 Källa

- 0 Framgår ej
- 1 TT
- 2 Samisk författare
- 99 Annat

V11 Roll, aktör 1

- 0 Aktör förekommer ej
- 1 Sakkunnig
- 2 Företrädare för sameby
- 3 Kulturperson

- 4 Idrottsperson
- 5 Företrädare för myndighet
- 6 Företrädare för organisation
- 7 Företrädare för företag
- 8 Markägare
- 9 Renskötare
- 10 Politiker
- 11 Privatperson
- 99 Annan

V12 Etnisk bakgrund, aktör 1

- 0 Aktör förekommer ej
- 1 Samisk
- 99 Annat
- 111 Framgår ej

V13 Kön, aktör 1

- 0 Aktör förekommer ej
- 1 Kvinna
- 2 Man
- 99 Annat
- 111 Framgår ej

V14 Framträdande, aktör 1

- 0 Aktör förekommer ej
- 1 Uttalar sig (direkt i artikel eller citerad från tidigare/annat tillfälle)
- 2 Beskrivs/omtalas endast
- 111 Framgår ej

V15 Roll, aktör 2

- 0 Aktör förekommer ej
- 1 Sakkunnig
- 2 Företrädare för sameby
- 3 Kulturperson
- 4 Idrottsperson
- 5 Företrädare för myndighet
- 6 Företrädare för organisation
- 7 Företrädare för företag
- 8 Markägare
- 9 Renskötare
- 10 Politiker
- 11 Privatperson
- 99 Annan

V16 Etnisk bakgrund, aktör 2

- 0 Aktör förekommer ej
- 1 Samisk
- 99 Annat
- 111 Framgår ej

V17 Kön, aktör 2

- 0 Aktör förekommer ej
- 1 Kvinna
- 2 Man
- 99 Annat
- 111 Framgår ej

V18 Framträdande, aktör 2

- 0 Aktör förekommer ej
- 1 Uttalar sig (direkt i artikel eller citerad från tidigare/annat tillfälle)
- 2 Beskrivs/omtalas endast
- 111 Framgår ej

V19 Roll, aktör 3

- 0 Aktör förekommer ej
- 1 Sakkunnig
- 2 Företrädare för sameby
- 3 Kulturperson
- 4 Idrottsperson
- 5 Företrädare för myndighet
- 6 Företrädare för organisation
- 7 Företrädare för företag
- 8 Markägare
- 9 Renskötare
- 10 Politiker
- 11 Privatperson
- 99 Annan

V20 Etnisk bakgrund, aktör 3

- 0 Aktör förekommer ej
- 1 Samisk
- 99 Annat
- 111 Framgår ej

V21 Kön, aktör 3

- 0 Aktör förekommer ej
- 1 Kvinna
- 2 Man

- 99 Annat
- 111 Framgår ej

V22 Framträdande, aktör 3

- 0 Aktör förekommer ej
- 1 Uttalar sig (direkt i artikel eller citerad från tidigare/annat tillfälle)
- 2 Beskrivs/omtalas endast
- 111 Framgår ej

V23 Roll, aktör 4

- 0 Aktör förekommer ej
- 1 Sakkunnig
- 2 Företrädare för sameby
- 3 Kulturperson
- 4 Idrottsperson
- 5 Företrädare för myndighet
- 6 Företrädare för organisation
- 7 Företrädare för företag
- 8 Markägare
- 9 Renskötare
- 10 Politiker
- 11 Privatperson
- 99 Annan

V24 Etnisk bakgrund, aktör 4

- 0 Aktör förekommer ej
- 1 Samisk
- 99 Annat
- 111 Framgår ej

V25 Kön, aktör 4

- 0 Aktör förekommer ej
- 1 Kvinna
- 2 Man
- 99 Annat
- 111 Framgår ej

V26 Framträdande, aktör 4

- 0 Aktör förekommer ej
- 1 Uttalar sig (direkt i artikel eller citerad från tidigare/annat tillfälle)
- 2 Beskrivs/omtalas endast
- 111 Framgår ej

V27 Roll, aktör 5

- 0 Aktör förekommer ej

- 1 Sakkunnig
- 2 Företrädare för sameby
- 3 Kulturperson
- 4 Idrottsperson
- 5 Företrädare för myndighet
- 6 Företrädare för organisation
- 7 Företrädare för företag
- 8 Markägare
- 9 Renskötare
- 10 Politiker
- 11 Privatperson
- 99 Annan

V28 Etnisk bakgrund, aktör 5

- 0 Aktör förekommer ej
- 1 Samisk
- 99 Annat
- 111 Framgår ej

V29 Kön, aktör 5

- 0 Aktör förekommer ej
- 1 Kvinna
- 2 Man
- 99 Annat
- 111 Framgår ej

V30 Framträdande, aktör 5

- 0 Aktör förekommer ej
- 1 Uttalar sig (direkt i artikel eller citerad från tidigare/annat tillfälle)
- 2 Beskrivs/omtalas endast
- 111 Framgår ej

Bilaga 2: Redogörelse för kodschema

V1: Löpnummer

Alla artiklar får ett löpnummer baserat på den ordning som de kodas i.

V2: Tidningar

Denna variabel identifierar i vilken tidning som artikeln dyker upp i. *Aftonbladet*, *Dagens Nyheter*, *Metro*, *Östersunds-posten* och *Norrländska Socialdemokraten* är alla de tidningar som ingår i variabeln och kodas som varsin enhet.

V3: Datum

Här läggs hela datumet in som enhet, exempelvis 15/02/16. Detta görs för att separera de tidpunkter som artiklarna skrevs i.

V4: Förstasida

Denna variabel talar om huruvida den analyserade artikeln dyker upp på tidningarnas förstasidor. Mediarkivet Retriever som användes för att läsa artiklarna visade oftast upp hela tidningar. I ett fall förekom dock inte en full tidning och förstasidan gick inte komma åt, denna kodades med 0=framgår ej. Artiklar som förekommer med bild kodas som 1. Artiklar som förekommer på förstasidor med endast text kodas som 2. Om inte artikeln publicerats på förstasidan kodas den som 99.

V5: Storlek på artiklar

När fulla sidor inte gick att hämta kodades storleken på artikeln som 0=framgår ej.

1=Uppslag syftar till artiklar som utgör två fulla sidor.

2=Helsida avser de artiklar som utgör en hel sida, med 6 hela spalter. Ca 248x372 mm.

3=Halvsida kodas de artiklar som tar upp 3 hela spalter, ca 122x360 mm.

4=Kvartssida kan vara både liggande och stående och tar upp en fjärdedelssida. Ca 210x67 mm, eller 105x135 mm.

5=Åttondelssida kan också ses som både stående och liggande, och tar upp åtta delar av en sida. Ca 88x63 mm, eller 43 x 131 mm.

6=Tolftedelssida, två spalter, med ca 80x88 mm storlek.

7=Notiser står för kortare nyhetstexter, med bara några få meningar och ger den mest nödvändiga faktan.

8=Faktaruta avser de texter som inte ger nyheter, ofta inramad i en liten box. Här presenteras siffror, personbakgrund eller historiska inslag.

9=Sjättedelssida. Liggande eller stående artiklar med omfånget ca 60x130 mm.

V6: Rubrik

Här placeras rubrikernas texter. Detta gör jag dels för att kunna sortera i materialet, men också för att rubrikerna är en del av det manifesta innehåller jag tar del vid.

V7: Sektion

Denna variabel syftar på de sektioner som samiska frågor framträder i. När samiska frågor återfinns i sektionen debatt och diskuteras av samhällsdebattörer kodas de som 1=Debatt.

2=Reportage syftar till de journalistiska berättelser som görs, bland annat personporträtt och miljöbeskrivningar.

När en artikel kodas som 3=Nyheter, återfinns de som nyhetsartiklar, eller som nyhetsinslag. Artiklar som kodas som 4=Kultur kan också vara av nyhetskaraktär, men är tydligt urskilda genom att finnas på kultursidorna i tidningarna.

5=Sport/idrott är de artiklar som finns i Sportsidorna, eller i Sportbilagor. Texter som ges värdet

6=Ledare finns i tidningarnas ledarsidor. Dessa skulle kunna kodas som debatt, men alla tidningar som jag tittat på har skilt på debatt och ledare.

7=Insändare är de texter som skickats in till tidningarna från bland annat privatpersoner eller organisationer. Dessa skrivs inte av journalister.

99=Annat. Dessa texter återfinns i bland annat tv-tablåer eller de generella sidorna med seriestrippar.

Framgår det ej vart i tidningen en viss text återfinns, kodas den som 0=Framgår ej. I Retriever återges inte alla artiklar och inslag som fulltexter och därmed blir de okodbara.

V8: Huvudtema

0=Framgår ej: Det finns inget tydligt huvudtema i texten.

1=Jakt/fiske: Detta är en gren av näringslivet som behandlar bland annat försörjning på jakt och fiske, men också samernas rättigheter till jakt och fiske.

2=Mark: Texter som har huvudfokus på näringslivet när det gäller markfrågor.

3=Kultur/konst/musik: Inslag som handlar framför allt om kultur, till exempel konst, artister, samisk matlagning eller skådespelare. Det kan också handla om personer som vunnit kulturpris, eller om konstutställningar.

4=Rennäring: Huvuddragen i texten handlar om renägande, renskötsel eller rennäring i något avseende. Under denna kategori avses främst de texter som behandlar renskötsel, samisk historia av renskötsel och allmän renhållning.

5=Rennäring /politik: Denna kategori handlar också om rennäringen, men här ingår texter som handlar om politiska bestämmelser kring renskötsel och om rennärlagen.

6=Näringsliv/övrigt: Här hamnar texter med näringsliv som huvudfokus, men som inte behandlar jakt/fiske, mark och rennäring. Istället kan det handla om samers yrken, skogsbruk eller olika industrier så som gruvor, tillverknings- eller byggnadsindustri.

7=Politik/lagstiftning: Texter med inslag som berör politiska beslut om lagändringar, eller lagstiftningen kring urfolket. Hit räknas inte rennärlagen.

8=Politik/Sametinget: Hit hör texter som rör Sametinget, både ur ett politiskt perspektiv, men också som myndighet. Det kan handla om beslutsprocesser som rör politiken, eller interna processer.

9=Politik: Texter som kodas här handlar om politik i allmänhet. Huvudfokus ligger inte på samisk politik, men det finns ändå aspekter som gör att denna politik blir relevant för den samiska befolkningen.

10=Miljö: Dessa texter sätter fokus på miljö och klimat, exempelvis fordons inverkan på naturen eller miljöförstöring.

11=Religion: Texter som kodas här, berör både den traditionella samiska tron, men också där samer sätts i anknytning till andra religioner.

12=Språk: Här ingår texter som lägger fokus på de olika samiska språken och arbetet för deras bevaring.

13=Turism: Dessa texter har huvudfokus på "upplevelsen" av samisk kultur. Det finns också inslag av turister som betalar för dessa upplevelser, eller på en samisk nöjespark.

14=Sport: Texter med huvudfokus på sportsliga sammanhang, där samer förekommer.

15=Brott: Texter som hamnar här handlar om exempelvis tjuvjakt eller skadegörelse. Hit hör också rättsprocesser eller domar som direkt kan kopplas till brott.

16=Sociala frågor: Här ingår texter som lyfter fram samernas urfolksrättigheter, men också andra mänskliga rättigheter. I dessa frågor framhävs också rasism och utanförskap och rättsprocesser som berör samer.

17=Skola/utbildning: Texter som handlar om skola och utbildning. Byggen av skolor och skolpolitik ingår också här.

99=Annat: Texter som inte kunde placeras i några av kategorierna.

V9: Konflikt/problem

Variabeln syftar till att se huruvida en text byggs upp kring en konflikt eller problem.

Om det inte går att urskilja varken en konflikt eller problem ges värdet 0=Framgår ej.

1=Konflikt syftar till innehåll som beskriver motsatsförhållanden, skiljaktiga ståndpunkter, tvister och stridigheter (Hultén, 2006;133). I huvudsak mellan samer och andra parter.

2=Problem behandlar svårigheter som det behövs en ansträngning för att komma till rätta med (NE u.å.). Problemen sätts inte i förhållande till andra grupper.

V10: Källa

Denna variabel syftar till de som författat texterna. Jag ämnar att se vilken etnisk bakgrund de journalister eller personer som skriver om samer har. 0=Framgår ej betyder att det inte gick att urskilja en etnisk bakgrund. 1=TT syftar till de texter som är författade av Tidningarnas Telegrambyrå. När någon kodas som 2=Samisk författare betyder detta att det på något sätt framkom att det var en same som författat texten. När författaren kodas som 99=Annat betyder det att det fanns en tydlig markör för att författaren inte var same.

V11, V15, V19, V23, V27: Aktörsroller

Denna variabel visar vilken roll en aktör framträder i.

0=Aktör förekommer ej: I de inslag där det inte förekommer någon aktör kodas den som 0.

1=Sakkunnig: Dessa personer är historiker, professorer, forskare, statsvetare eller andra människor som på något sätt framträder i texten som expert, eller framhävs för sina expertkunskaper. Därför skulle det också kunna handla om läkare, lärare eller författare.

2=Företrädare för sameby: Handlar om personer som företräder en av Sveriges femtioen samebyar. Inom denna kategori avses de som på något sätt framträder som ledare i både fjällsamebyar, skogssamebyar och i koncessionssamebyar. För att tillhöra sista den sistnämnda kategorin behöver inte personen vara same; här är markägarna mestadels icke-samer, men det är endast samer som driver renskötseln. I stora drag handlar det om ledamöter, markägare och talespersoner för byarna.

3=Kulturperson: Personer som företräder sig själva inom kultursektorn. Detta kan vara allt ifrån konstnärer till författare, journalister och musiker.

4=Idrottsperson: Personer som företräder sig själva inom idrott och sport. Det kan handla om friidrottare, skidåkare och fotbollsspelare etc.

5=Företrädare för myndighet: Dessa personer kan vara kommunfullmäktige, poliser eller andra talesmän som företräder statliga eller kommunala myndigheter, t.ex. Försäkringskassan eller Migrationsverket.

6=Företrädare för organisation: Nyckelpersoner som är verksamma inom en organisation, bland annat bolag, fackliga organisationer och intresseföreningar. Det handlar främst om ordföranden, styrelseledamöter eller presstalesmän.

7=Företrädare för företag: Personer med positioner som verkställande direktör eller som på något annat sätt företräder företag, t.ex. arbetsgivare, personalchefer, marknad- och kommunikationschefer etc.

8=Markägare: Personer som äger mark och framträder i den rollen.

9=Renskötare: Personer som bedriver renskötsel i något anseende. I åtanke måste man ha att det endast är sameer som har rätt att bedriva renskötsel enligt rennäringslagen. Dock måste dessa personer också tillhöra en sameby. Denna kategori innefattar i det avseendet också de personer som framträder i egenskap av att ha skött renar tidigare, men kanske inte längre gör det, eller bor i en sameby.

10=Politiker: Personer som framträder i texten i förhållande till sin politiska roll, t.ex. företrädare för Sametinget, partiledare, riksdagsledamöter eller kommunpolitiker. I detta fall blir det viktigt att ta hänsyn till att Sametinget också är en myndighet. Vid de artiklar som berör Sametinget måste det därför tas hänsyn till vilka aktörer som representerar denna myndighet, men också vilken kontext de framträder i. Ett exempel är artikeln *Reducerad styrelse fortsätter* (Norrländska Socialdemokraten, 15-10-08), som handlar om avgångar i styrelsen inom Sametinget. I denna artikel framförs inga politiska frågor och de aktörer som finns i denna text uttalar sig endast om sina roller i styrelsen, eller om andra interna frågor, bland annat styrelsebudget. Därför kodas dessa aktörer som företrädare för myndighet och inte som politiker, även om de skulle kunna framstå som det i andra sammanhang.

11=Privatperson: Personer som inte går att avgöra vad de har för position eller titel och inte uppträder i någon särskild roll. De står som enskilda individer och bara företräder sig själva. Det kan handla exempelvis om en person utan koppling till politik, som blir intervjuad "på gatan".

12=Annan: En person helt utan titel, eller en person som inte går att kategorisera in i några av de överstående alternativen.

V12, V16, V20, V24, V28: Etnisk bakgrund

Denna variabel påvisar aktörens etniska bakgrund. Om det inte finns någon aktör kodas denne som 0=Aktör förekommer ej. Om personen framträder i en huvudsaklig samisk kontext, som kan påvisas av exempelvis rubrik, om personen diskuterar samiska frågor ur ett samiskt perspektiv, eller om personen explicit markeras som same i texten, tilldelas denna aktör värde 1=samisk. Om personen blir tilldelad en annan etnisk markör, exempelvis "norsk", eller "svensk" kodas aktören som 99=Annan. När det inte framgår någon etnisk bakgrund kodas aktören som 111=Framgår ej.

V13, V17, V21, V25, V29: Kön

Denna variabel markerar aktörens kön. Om aktören inte finns med kodas denne som 0=Aktör förekommer ej. Framgår det ur texten att det är en kvinna, exempelvis genom att personen

markeras som “henne”, eller “hon”, kodas denne person med 1=Kvinna. På samma sätt tilldelas män enheten 2=Man om det framgår att personen är en man. 111=Framgår ej syftar till personer som benämns med andra titlar, så som “hen”, eller “den”. I texter där könstillhörighet inte framgår ges också värdet 111.

V14, V18, V22, V26, V30: Framträdande

I denna variabel ingår vilka aktörer som uttalar sig eller inte. Om aktören inte finns, markeras denne med värdet 0=Aktör förekommer ej. Om personen uttalar sig, antingen direkt i texten eller som citerad från tidigare/annat tillfälle, ges värdet 1=Uttalar sig. Värdet 2 ges till de aktörer som inte har en röst i sammanhanget, utan bara benämns eller omtalas. Värdet 111 tilldelas de gånger då det inte framgår om aktören har en röst eller ej. Det kan handla om personer som det inte står helt klart om det är deras egna ord, eller att de citerat någon annans ord.